

VILJANDI VALLA JÄÄTMEKAVA

2025-2030

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED	4
1.1 Strateegilised dokumendid	5
1.2 Riigi tasand	6
1.3 Omavalitsuse tasand	7
1.4 Ettevõtte tasand.....	8
1.5 Kodumajapidamine	8
2. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE	8
3. VILJANDI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS	10
4. HETKEOLUKORRA ÜLEVAADE JÄÄTMELIIKIDE JA KOGUSTE KAUPA	12
4.1. Olmejäätmete kogumine ja käitlemine	13
4.2. Segaalmejäätmete kogumine ja käitlemine	15
4.3. Biolagunevate jäätmete kogumine ja käitlemine.....	17
4.4. Paberi- ja kartongjäätmete kogumine ja käitlemine	18
4.5. Pakendijäätmete kogumine ja käitlemine.....	19
4.6. Suurjäätmete kogumine ja käitlemine	22
4.7. Tekstiili ja rõivajäätmete kogumine ja käitlemine.....	23
4.8. Probleemtoodete jäätmete kogumine ja käitlemine	24
4.9. Ohtlike jäätmete kogumine ja käitlemine.....	27
4.10. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste käigus tekkinud jäätmete kogumine ja käitlemine	28
4.11. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ja käitlemine	29
5. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS	31
6. OLEMASOLEVATE KOGUMISSÜSTEEMIDE JA KÄITLEMISTARISTU KIRJELDUS	32
6.1. Jäätmekäitluskohad	32
6.2. Mustla jäätmejaam	33
6.3. Jäätmete kogumispunktid	35
7. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEkäitluskohade KOHTA	35
7.1 Jääkreostusobjektid	35
7.2 Suletud prügilad.....	35
8. EELMISES JÄÄTMEKAVAS PÜSTITATUD EESMÄRKIDE TÄITMISEST	35
9. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE	37
9.1. Avalikel üritustel jäätmetekke vältimine	38
9.2 Biojäätmete ringlussevõtt ja tekke vältimine.....	38
9.3. Mere- ja muude veekogude prügi vältimine	39
9.4. Jäätmete ladestamise vältimine ja vähendamine	40

9.5. Keskkonnasäästlike lahenduste rakendamine asjade ja teenuste hankimisel	40
10. JÄÄTMETE KOGUMISSÜSTEEMIDE ARENDAMINE.....	41
10.1. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamine	41
10.2. Pakendite ja pakendijäätmete käitlemise kava	42
10.3. Olmejäätmete liigiti kogumise arendamine	43
10.4. Kolga-Jaani jäätmejaama arendamine	45
10.5. Jäätmemajade rajamine	46
10.6. Korraldatud jäätmeveo rakendamine	47
10.7. Jäätmetekitajate teadlikkuse tõstmine	48
10.8. Järelevalve tõhustamine	48
10.9. Jäätmehoolduse arendamise rahastamine	49
11. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID	51
11.1 Viljandi valla ülesanded sihteesmärkide saavutamisel	53
11.2 MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus ülesanded.....	54
11.3 Jäätmehoolduse korraldamise pikaajaline planeerimine	54
11.4. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamine.....	54
11.5. Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutamine	55
11.6. Järelevalvesüsteemi tõhustamine.....	55
LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS	57

SISSEJUHATUS

Viljandi valla jäätmekava 2025-2030 on omavalitsuse jäätmehooldust korraldav ja suunav dokument, mille eesmärk on määrata jäätmehoolduse arengusuunad, tegevused ja meetmed ning vajadusel nende maksumust aastani 2030. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekavas käsitletakse jäätmehoolduse olukorda kavaga hõlmatud territooriumil, jäätmehoolduse korraldamise ja tõhustamise eesmärgid ning eesmärkide saavutamise meetmeid.

Jäätmekava koostamisel on lähtutud Riigi jäätmekavast 2023-2028¹, jäätmeseadusest, Viljandi valla arengukavast aastateks 2022-2030², avalikult kättesaadavatest andmetest ja valdkonnas teostatud jäätmealastest uurimistöödest ning analüüsides.

Jäätmekava on koostatud vastavalt jäätmeseaduse nõuetele, mis määravad jäätmekava sisu ning jäätmekava avalikustamise. Jäätmekava ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Käesolevas jäätmekavas kirjeldatud jäätmehoolduse strateegilised eesmärgid, ressursid ja tegevused võivad vajaduse korral muutuda. Muudatuste vajaduste sisend võib tulla muudatustest õigusaktides, turusituatsioonides jäätmete käitlemisel, samuti omavalitsuse enda vajaduste ja võimaluste muutusest. Samuti võivad muutusi tuua kaasa prognoosimatud või raskesti prognoositavad muutused poliitilistes või majanduslikes sfäärides.

Jäätmekava rakendamine toimub tegevuskava alusel. Tegevuskava korrigeeritakse vajaduste põhisel.

1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED

Jäätmehoolduse korraldamise õigusraamistik põhineb Euroopa Liidu direktiividel, riiklikel ja kohaliku tasandi õigusaktidel ning valdkonda puudutavatel strateegiatel. Jäätmehoolduse korraldamise õigusruumist tulenevad järgmised peamised põhimõtted:

- riigi tasemel seatakse üldeesmärgid, mille rakendamine toimub kohaliku omavalitsuse strateegiate ja tegevuskavade alusel;
- jäätmehoolduse arendamine on jäätmeseaduse § 12 alusel kohaliku omavalitsuse ülesanne, mille täitmise eesmärgiks on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- kohalikul omavalitsusel on lai diskretsiooniotsus parima jäätmehoolduse lahenduse rakendamisel;
- suurim vastutus eesmärgistatud tulemuste saavutamisel on jäätmetekitajatel ja –valdajatel, kes peavad täitma etteantud reegleid ja juhiseid jäätmetekke vältimisel ja jäätmete liigiti kogumisel ning keskkonnakahjulikke tegevuste vältimisel;
- kohalik omavalitsus vastutab jäätmeseaduse § 136³ sätestatud jäätmete taaskasutamise sihteesmärkide saavutamise eest, rakendades selleks kõiki vajalikke ja otstarbekaid tegevusi.

¹ Riigi jäätmekava 2023-2028 (<https://kliimaministeerium.ee/jaatmekava>)

² Viljandi valla arengukava aastani 2035 ja eelarvestrateegia (https://www.riigiteataja.ee/aktiis/4071/0202/2004/Viljandi_valla_arengukava_%202022-2030.pdf#)

1.1 STRATEEGILISED DOKUMENDID

Keskkonnavaldkonna katusdokumendiks on seni olnud 2007. aastal koostatud „Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030“³. Strateegia määratles pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonnavaldkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Keskkonnastrateegia ei käsitle enam kõiki keskkonnavaldkonna jaoks aktuaalseid tegevussuundi ehk ei kata terviklikult kogu tulemusvaldkonda „Keskkond“. Uus keskkonnavaldkonna arengukava asendab seni kehtinud keskkonnastrateegiat.

Keskkonnavaldkonna arengukava (edaspidi KEVAD) eelnõu⁴ lähtub Eesti riigi arengustrateegias „Eesti 2035“⁵ seatud pikaajalistest sihtidest ning panustab eelkõige sihtide „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisse. Arengukavaga toetatakse muutuste elluviimist peamiselt valdkondades „Majandus ja kliima“ ning „Ruum ja liikuvus“. Lisaks lähtub KEVAD Euroopa Liidu (EL) pikaajalistest eesmärkidest ning pakub lahendusi muutunud oludega kohanemiseks. KEVAD seab Eestile keskkonnavaldkonna visiooni, eesmärgid ja alaesmärgid koos olulisemate poliitikainstrumentidega aastani 2030 ning korraldab selle valdkonna strateegilist planeerimist.

KEVAD-s seatud visiooni ja üldeesmärgi saavutamiseks on püstitatud 16 alaesmärgi keskkonnavaldkonnale, jäätmekava kohaselt on olulisemateks valdkondadeks ringmajandus ja jäätmekäitlus. **Ringmajanduse valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:** Eesti on toimiv ringse tootmise ja tarbimise süsteem. Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse ettevõtluse väiksem keskkonnamõju, samas tõstes konkurentsivõimet ja suurendades ressursside kättesaadavust. Eestis kasutusel olevate ressursside tarneahel on selge ja võimalikult lühike. Kasutame ja tarbime kõiki ressursse targalt ja keskkonda hoidvalt ning see muudab meie ühiskonna kestlikuks. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevale põlvkonnale. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult ja pikalt või lõputult ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressursside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad koostööd avaliku sektori, erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Meil on piisavalt eksperte ning tagatud nende järelkasv, et toetada süsteemi jätkusuutlikkust ning arengut.

Jäätmekäitluse korraldamise valdkonna eesmärk aastaks 2030 on: Jäätmetekke vältimine ja toodete korduskasutamine ning parandamine on igapäevase käitumise osa ning jäätmetest luuakse uut väärtust toormena. Jäätmetekke vältimise raames tarbitakse mõistlikult ning vajaduspõhiselt keskkonnahoidlikke tooteid ja teenuseid, tekkekohal kogutakse jäätmeid liigiti, jäätmeid käsitletakse kui väärtuslikku ressursi. Jäätmekorraldus lähtub jäätmehierarhiast, kus eelistatav on jäätmetekke vältimine. Kus jäätmete vältimine on võimatu, tuleb toetada toodete korduskasutust ja jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist. Toodete parandamine ja remontimine on võimalik, lihtne ja mugav ning majanduslikult mõttekas. Kasutades tekkinud jäätmeid kui ressursi, on võimalik saada loodusvaradest maksimaalset väärtust ja vähendada nõudlust uute loodusvarade järele. Kui ringlussevõtt pole võimalik, siis tuleb eelistada muul

³ Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 (<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/0000/1279/3848/12793882.pdf>)

⁴ KEVAD eelnõu (<https://kliimaministeerium.ee/kevad>)

⁵ Eesti riigi arengustrateegia „Eesti 2035“ (<https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>)

viisil taaskasutamist, sh sektoriülest ressursside riskasutamist, et võimalikult vähe suunata jäätmeid põletusse või ladestada neid prügilasse. Jäätmetest toormena väärtuse loomine asendab toormaterjali kasutuselevõttu.

Strateegia „Eesti 2035“ kohaselt on aastaks 2050 Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimaneutraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärimine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis.

Ringmajanduse valge raamat⁶ koondab ministeeriumite ja huvirühmade arutelude tulemusel kokku lepitud visiooni, ringmajanduse aluspõhimõtted ja arengusuunad, millest lähtutakse edasistes tegevustes. Dokument toetab erinevaid osapooli, et ringmajandus oleks läbiv raamistik planeerimises, tarbimises, tootmises, poliitikas, elustiilis, kultuuris ja väärtushinnangutes. Valgele raamatule järgneb ringmajanduse tegevuste kava, milles tuuakse välja erinevate valdkondade tegevused ja mõõdikuid.

Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse tasakaal ettevõtluse ja keskkonnamõju vahel, tõstes konkurentsivõimet ja säilitades toorainete varustuskindlust. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevatel põlvkondadel. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult, pikalt ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressursside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad ka koostööd erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Olemas on piisav ekspertide järeelkasv, mis tagab süsteemi jätkusuutlikkuse ning arenemise.

1.2 RIIGI TASAND

Kliimaministeeriumi ülesanne on töötada välja riigi jäätmekava, mis annab jäätmehoolduse korraldamiseks suunised ning õigusaktid, et kavandatud plaane ja eesmärgi võimalikult hästi ellu viia.

Keskkonnaamet on Kliimaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis annab keskkonnakaitselube, samuti registreerib jäätmeluba mittevajavaid jäätmekäitlejaid, teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

Keskkonnaagentuur on Kliimaministeeriumi hallatav riigiasutus, mille tegevusvaldkond on riikliku keskkonnaseire programmi täitmine, keskkonnavaldkonna riigisiseste ja rahvusvaheliste aruannete koostamine, keskkonnaseisundile hinnangute andmine, elutähtsate

⁶ Ringmajanduse valge raamat (https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/2022-06/Ringmajandus_valge_raamat.pdf)

teenuste, sh ilmaprognoosi tagamine ning seirejaamade, -vahendite ja -seadmete pidamine ja uuendamine.

Jäätmekava koostamise hetkel on Kliimaministeeriumi poolt koostamisel jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu.⁷ Eesmärk on tagada puhtam elukeskkond ning saavutada Eesti jäätmehoolduses üleminek ringmajandusele. Selleks on vaja ellu viia struktuursed muudatused, mis aitavad tagada olmejäätmete (sealhulgas olmejäätmete hulka kuuluvate pakendijäätmete) liigiti kogumise ning olmejäätmete ringlussevõtu, sealhulgas sihtarvude saavutamise.

1.3 OMAVALITSUSE TASAND

Kohalikul tasandil jäätmehoolduse planeerimisel on tähtis määratleda täpselt kohalikule omavalitsusele erinevate jäätmehooldusalaste õigusaktidega antud õigused ning pandud kohustused. Omavalitsuste vahelise koostöö aluseks on ühised eesmärgid ja tegevuskava ning kohalikul tasandil jäätmehooldust reguleerivad õigusaktid.

Üle Eesti ühtselt toimiva jäätmehoolduse ning käitlussüsteemi toimimise eelduseks on kõigi omavalitsuste omavaheline koostöö koostööstruktuuride kaudu. Kohalike omavalitsuste vahelise koostöö eelisteks on majanduslik kasulikkus, sest see võimaldab õigesti dimensioneerida ja paigaldada jäätmekäitlusrajatised (keskkonnajaaam, jäätmejaam jms), mille tulemusena on halduskulud madalamad, ühistes veopiirkondades on teenuse hind ühtlane, ühiselt korraldatud taaskasutatavate jäätmete kogumissüsteem on tõhusam.

Viljandi vald on MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskuse liige (edaspidi *EJHK*). EJHK on loodud omavalitsuste jäätmehooldusalase koostöö edendamiseks, jäätmeseadusega omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks ning ühiselt jäätmehoolduse arendamiseks. Ühing on asutatud 2003. aastal koostöös teiste omavalitsustega Järvamaalt, Raplamaalt, Jõgevamaalt, Viljandimaalt, Harjumaalt, Tartumaalt, Pärnumaalt, Põlvamaalt ja Valgamaalt.

Jäätmekäitluselaste tegevust Viljandi vallas reguleerivad arengukava², käesolev jäätmekava, jäätmehoolduseeskiri⁸ ning jäätmevaldajate registri põhimäärus⁹.

Keskkonnaagentuuri poolt on läbiviidud projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“¹⁰ perioodiga 19.07.2021 – 31.12.2023, mille eesmärk oli liikuda Eesti ringmajanduse raamistiku väljatöötamise suunas. See nägi ette suurendada avalikkuse teadlikkust, siduda ringmajandust inimeste igapäevaellu ning aidata kaasa inimeste tarbimiskäitumise muutmisele. Projekti raames koostati omavalitsuse põhine teekaart¹¹, hinnati ja kaardistati ringmajanduse

⁷ Jäätmeseaduse, pakendiseaduse jt seaduste muutmise seaduse eelnõu (<https://kliimaministeerium.ee/sites/default/files/documents/2024-11/J%C3%A4%C3%A4ts%20ja%20PakS%20jt%20eeln%C3%B5u.pdf>)

⁸ Viljandi valla jäätmehoolduseeskiri (<https://www.riigiteataja.ee/akt/410052024017>)

⁹ Viljandi valla jäätmevaldajate registri põhimäärus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/403122020009>)

¹⁰ Projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“ (<https://keskkonnaportaal.ee/et/ringmajanduse-v%C3%B5imekuse-t%C3%B5stmine>)

¹¹ Viljandi valla ringmajanduse teekaart (<https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/Teemad/Ringmajandus/Viljandi-vald-TEEKART.pdf>)

hetkeolukorda omavalitsuses. Selgitati välja kitsaskohad ja pakuti välja olukorrale sobivaid lahendusi. Igale omavalitsusele töötati välja individuaalne teekaart, mis koosneb tegevuskavast, soovitudest ja nõuannetest jäätmemajandusele, teavitustegevusele, keskkonnahoidlike riigihangete ja ringmajanduslike ärimudelite kasutuselevõtuks, kohalike ressursside kestlikuks kasutamiseks, keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamiseks ning koostöövõimalusteks omavalitsuse, erinevate sektorite ja rahvusvaheliste partnerite vahel.

1.4 ETTEVÕTTE TASAND

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust keskkonnakaitselood. Kui ettevõtte käitleb teiste isikute tekitatud ja üle antud ohtlikke jäätmeid, peab ta omama vastavat keskkonnakaitseluba.

Ettevõtted peavad majandustegevuse tulemusel tekkivate jäätmete käitlemisel korraldama:

- tavajäätmete (sh olmejäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete jm) kogumist ja edasisele käitlemisele (taaskasutamisele) suunamist, vastavalt korraldatud jäätmeveo hanketingimustele;
- ohtlike jäätmete (v.a põlevkivisektoris tekkivate ohtlike jäätmete) kogumist ja edasisel käitlemisel;
- iseseisvaid jäätmekäitlussüsteeme omavates ettevõtetes tekkivate jäätmete käitlemist;
- jäätmete taaskasutamise protsessis (ka jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamises) osalemist ja oma positiivse panuse andmist.

Ettevõtted kui jäätmetekitajad peavad lähtuma lisaks omavalitsuse jäätmehoolduseeskirja tingimustest. Omavalitsusel on võimalus nõuda ettevõtetelt jäätmete tekke ja käitlemise tegevuste osas jäätmekava koostamist, mis võimaldab valla ülevaadet ettevõtte tegevuste olemusest ja võimalikest mõjudest valla jäätmehoolduse eesmärkidele.

1.5 KODUMAJAPIDAMINE

Kodumajapidamise tasandil on olulised järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete liigiti kogumine tekkekohas, biojäätmete liigiti kogumine ja võimalusel kohtkompostimine, lisaks vanapaberi, suurjäätmete ja tekstiiljäätmete liigiti kogumine tekkekohas, pakendi ja pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete ja probleemtoodete eraldamine ja nende viimine jäätmejaama või üleandmine korraldatud jäätmeveo raames.

Kodumajapidamises tekkinud jäätmete käitlemisel on vaja juhinduda omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjast, mis järgib riigi jäätmepoliitika eesmarke, õigusaktide nõudeid, omavalitsuse jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

2. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE

Käesoleva jäätmekavaga seotud eesmärgid ning nende täitmiseks toodud tegevuste eesmärk on eelkõige tervikliku jäätmekäitlussüsteemi loomine, mille juures peab arvestama ka keskkonna- ja terviseaspekte. Suuremat tähelepanu pööratakse uute tingimuste seadmisele jäätmete tekkekohal kogumisele ja kogutud jäätmete taaskasutamise toimingutele. Eesmärgiks on

vältida Viljandi valla huve kahjustavate jäätmekäitlustegevuste rakendamist ja vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmekavaga planeeritavad tegevused seisnevad peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekäitluse arengut planeeritakse lähtudes jäätnehierarhiast koos otstarbekuse põhimõttega. Seega olenemata võimalikest jäätmekäitluse alternatiividest, tuleb igal juhul jätkata ja edendada jäätmete liigiti kogumist parimal võimalikul viisil. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitlemise keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõjud.

Jäätmete tekke, kogumise ja käitlemise keskkonnamõju

Kõige suuremat mõju keskkonnale avaldavad jäätmete kogused, mida viiakse otseselt keskkonda s.t ebaseaduslikult kõrvaldatud ja ladestatud jäätmed. Ebaseaduslik tegevus on võimalik eelkõige tulenevalt sellest, et:

- kõik jäätmevaldajad ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud;
- järelevalve korraldus on ebapiisav.

Jäätmetest tuleneva keskkonnamõjude vältimisel on oluline roll inimeste teadlikkusel ja jäätmete tekkekohal liigiti kogumise vajalikkuse mõistmisel. Mida rohkem jäätmeid tekkekohal koguda ja nõuetekohasele käitlejale üle anda, seda suurem on jäätmete taaskasutus ja seda väiksem on negatiivne keskkonnamõju. Sellise tegevusega on võimalik kokku hoida tarbitavaid ressursse ja vältida ohtlike ainete keskkonda sattumist.

Olmejäätmete ja biolagunevate jäätmete puhul mõjutavad keskkonda lõhnahäiringud, kogumisvahendite nõrgvesi, näriliste ja lindude levik. Selle tõkestamiseks on vajalik tagada regulaarne jäätmevedu, nõuetele vastavate kogumisvahendite kasutamine ja nende sobiv paigutus.

Viljandi valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmetest ja nende kogumisest tulenevate negatiivsete mõjude maandamiseks/vähendamiseks.

Jäätmeveo keskkonnamõju

Jäätmeveo peamiseks keskkonnamõjuks on jäätmeveomasinate tekitavad heitgaasid, müra ja lõhnahäiringud ning jäätmeveo käigus jäätmete sattumine keskkonda. Jäätmeveo halb korraldatus nt ebaregulaarne mahutite tühjendamine võib tekitada häiringuid, mida saab vältida. Korraldatud jäätmeveo rakendamise tingimused tagavad, et Viljandi vallas teenindab olmelist jäätmevoogu kindlal ajahetkel üks jäätmevedaja, kelle kasutuses on tehniliselt sobilik masinapark ning logistika on korraldatud säästvalt.

Olmejäätmete veo kõrval, mille tingimused on reguleeritud, on oluliseks ja sageli kontrollimatuks keskkonnamõju tekitajaks korraldatud jäätmeveoga hõlmamata jäätmete veo teostamine. Nn vabaturu jäätmete teenindamisel osaleb suur hulk jäätmekäitlejaid, kes väga sageli ei kasuta selleks parimat võimalikku tehnikat ja kelle esmaseks eesmärgiks ei ole keskkonnahoiu tagamine. Eeltoodu kinnitab selget vajadust luua reeglid nn vabaturu jäätmete veole ja käitlemisele ning rakendada tegevuste kontrollimiseks ja mõju hindamiseks järelevalvemeetmeid.

Viljandi valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete vedamisel parima võimaliku lahenduse rakendamist, mis maandavad/vähendavad veoga tekkivaid negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmete kõrvaldamise keskkonnamõju

Jäätmete kõrvaldamine on nende ladestamine prügilasse, põletamine ilma energiakasutusega või muu samaväärne toiming, mis ei ole taaskasutamine. Jäätmete kõrvaldamisega kaasnevaid keskkonnamõjusid maandavad kõrvaldamiskäitistele kehtivad nõuded. Tekkida võivate mõjude maandamise meetmeks, mida Viljandi vald kasutab, on jäätmete tekkekohal liigiti kogumine, mis vähendab kõrvaldamisse suunatavate jäätmete mahtu ja nende ohtlikkust.

Viljandi valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete kõrvaldamise osakaalu vähendamiseks ja seeläbi negatiivsete keskkonnamõjude tekke vähendamiseks.

Jäätmete taaskasutamise keskkonnamõju

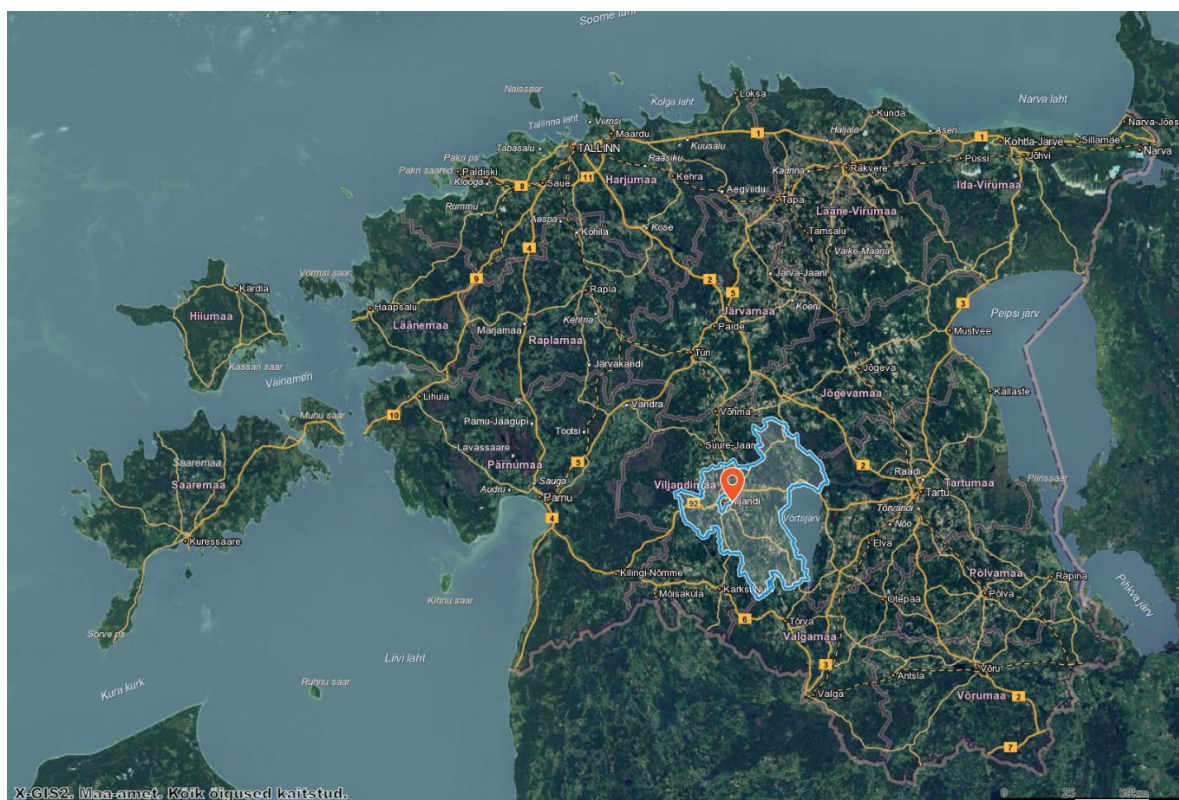
Kõik jäätmetega tehtavad toimingud kasutavad ressursse ja tekitavad keskkonnamõjusid. Jäätmete käitlemine nende taaskasutamiseks ettevalmistamisel või taaskasutamisel peab toimuma parima võimaliku tehnoloogia abil, mis tagab tegevuste läbipaistvuse, mõõdetavuse ja juhitavuse. Teatud juhtudel võib jäätmete kõrvaldamine tuua kaasa väiksema või paremini maandatava keskkonnamõju kui jäätmete ebaefektiivsel viisil käitlemine. Jäätmete käitlemise erinevate toimingute keskkonnamõjud ei ole Eestis veel ringmajanduslike hindamismudelite alusel analüüsitud, mistõttu on Viljandi vallale oluline ise hinnata valla jäätmete käitlusega kaasnevaid mõjusid.

Viljandi valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete taaskasutamise, tervikuna aga kogu jäätmehoolduse korraldamise lahenduse osas monitoorimissüsteemi rakendamise, mis võimaldab edaspidi adekvaatselt hinnata iga tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid.

Tulenevalt jäätmete taaskasutamise eesmärkidest, ringmajandusliku majandusmudeli arendamise vältimatusest ning keskkonnahoiu edendamisest, on Viljandi valla jäätmehoolduse arendamisel nn katuseesmärgiks keskkonnahoidlikule ja süsinikuneutraalsele jäätmehoolduse korraldamise mudelile ülemineku teostamine nii käesoleva jäätmekava kui järgnevate jäätmekavade alusel.

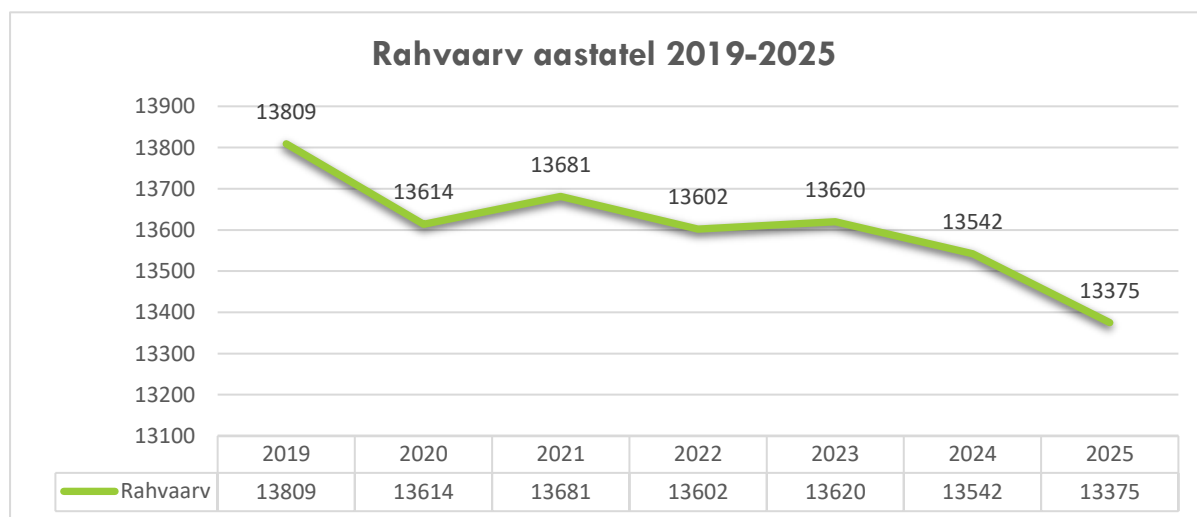
3. VILJANDI VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Käesoleva jäätmekavaga planeeritakse jäätmemajandust ca 1372 km² suurusel territooriumil, mis hõlmab Viljandi valla nime alla ühinenud Viljandi valla, Kolga-Jaani valla ja Tarvaste valla haldusterritooriumid. Seisuga 01.01.2025 oli rahvastikuregistri andmetel Viljandi vallas 13 375 elanikku, asustustihedus 10,0 elanikku km² kohta. Jäätmekavaga hõlmataval territooriumil on neli alevikku ja 126 küla.

Joonis 1. Viljandi valla halduspiir (allikas: Maa-amet).

Rahvastikuregistri andmetel Viljandi valla elanike arv iga aastaselt väheneb. Viljandi valla rahvaarvu jagunemine aastate kaupa on välja toodud joonisel (vt joonis 1).

Joonis 2. Rahvaarv Viljandi vallas aastatel 2019-2025 01. jaanuari seisuga (allikas: Rahvastikuregister).

Statistikaameti andmetel tegutses 2024. aastal Viljandi valla territooriumil kokku 1323 ettevõtet. Ettevõtluses on põhiharudeks ettevõtete arvu järgi põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük, aga ka ehitus, hulgi- ja jackaubandus ja töötlev tööstus. Täpsem jaotus tegevusvaldkondade kaupa on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Viljandi valla ettevõtted tegevusala järgi aastal 2024 (allikas: Statistikaamet).

Tegevusala	Ettevõtete arv
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	372
Ehitus	217
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	157
Töötlev tööstus	118
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	89
Muud teenindavad tegevused	77
Haldus- ja abitegevused	51
Veondus ja laondus	51
Kinnisvaraalane tegevus	47
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	36
Majutus ja toitlustus	30
Info ja side	25
Haridus	17
Tervishoid ja sotsiaaltoetused	14
Finants- ja kindlustustegevus	7
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	6
Mäetööstus	5
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	4

Ülevaate saamiseks jäätmete veost ja jäätmevaldajate paiknemisest on kohalikul omavalitsusel kasutada tööriist – jäätmevaldajate register. Jäätmevaldajate registri pidamise eesmärgiks on saada ülevaade kõikidest piirkonna jäätmevaldajatest, nendega seotud jäätmetekkekohtadest ja -mahtudest ning tagada ülevaade jäätmete veost. Jäätmeseaduse alusel peab kohaliku omavalitsuse organ asutama oma määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestama registri pidamise korra.

Viljandi valla jäätmevaldajate register on ühishallatav koos teiste EJHK liikmeskonna omavalitsuste jäätmevaldajate registritega. 01.02.2025.a seisuga oli Viljandi valla jäätmevaldajate registri põhjal liitunud 4408 jäätmetekkekohta. Viljandi vallas on 4955 eramajapidamist, kuni 4-korteriga elamuid on 63 ning viie ja enam korteriga elamuid 180.

4. HETKEOLUKORRA ÜLEVAATE JÄÄTMELIIKIDE JA KOGUSTE KAUPA

Hetkeolukorra ülevaate saamiseks on kasutatud Viljandi Vallavalitsuse käsutuses olevat teavet ja riikliku jäätmetatistika andmeid. Riiklik jäätmetatistika andmebaas koondab kokku tekitatud, kogutud ja käideldud jäätmekogused jäätmekäitlejate esitatud jäätmearuannete põhjal.

Viljandi valla jäätmetekke andmed on saadud Keskkonnaagentuuri andmebaasidest jäätmearuandluse infosüsteemist¹² (edaspidi JATS) ja Keskkonnaportaalist¹³. Kõikide tekkivate jäätmekoguste puhul teostati päring andmebaasist viie aasta kohta (2019-2023).

Vastavalt JATS ja Keskkonnaportaali andmetele tekkis Viljandi vallas perioodil 2019-2023 kokku ca 105 324 tonni erinevaid jäätmeid. Suurema osa nendest jäätmetest ehk 48% (50 576 tonni) moodustasid erinevates tootmis- ja töötlemisprotsessis tekkinud metallijäätmed ning 40% ehk 42 553 tonni 17-koodiga jäätmed, kuhu kuuluvad erinevad ehitustegevuse käigus tekkinud jäätmed nagu betoon, tellised, puit, lehtklaas, metallid, kivid ja pinnas, asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid ning ehitus- ja lammutussegapraht. Olmejäätmed koos pakendijäätmetega moodustavad jäätmete kogutekkest vaid 3,6% ning ülejäänud 8,4% moodustavad muud erinevad tööstuses ja tootmises tekkinud jäätmed.

Tabeli 2 kohaselt on taaskasutusse suunatud 74 987 tonni jäätmeid, mis on peamiselt vanametallijäätmed, ehitustegevuse käigus tekkinud jäätmed ja olmereovee puhastussetted.

Tabel 2. Jäätmete teke ja käitlemine (kõik jäätmeliigid) aastatel 2019-2023 tonnides (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Aasta	Koguteke (sh kogutud)	Transport valda sisse	Taaskasutatud	Määratlemata käitlemine	Transport vallast välja
2019	25 645,31	3 887,70	15 005,10	94,36	14 588,03
2020	13 944,97	12 115,61	10 465,45	0	11 160,49
2021	17 124,80	9 551,82	16 894,37	0	14 251,23
2022	34 974,65	10 627,15	15 878,18	0	29 069,71
2023	13 623,93	13 898,32	16 743,84	8,5	10 063,58

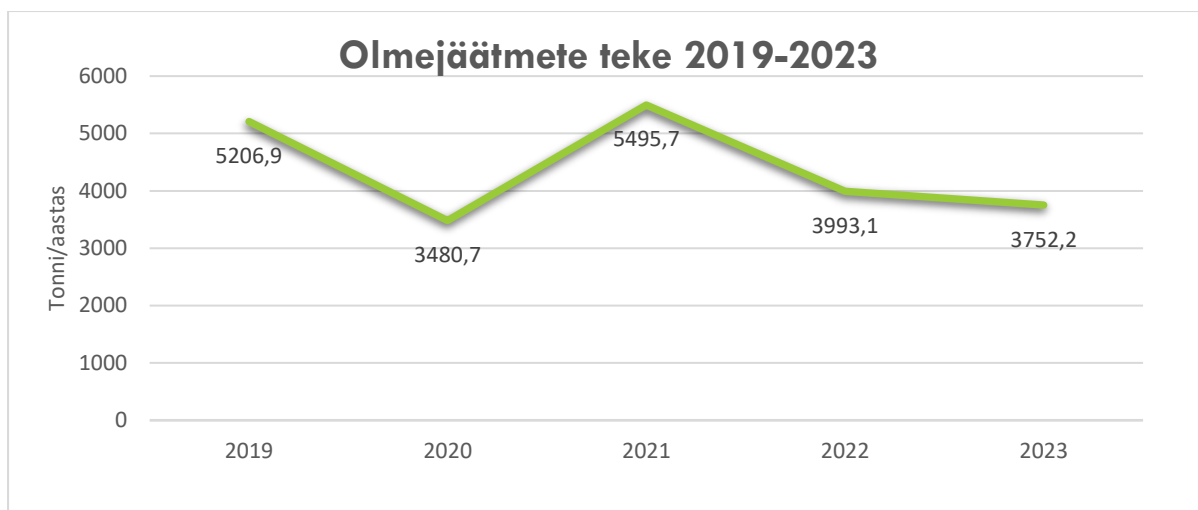
4.1. OLMEJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Olmejäätmed (jaotisekoodiga 20) on kodumajapidamistest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, sealhulgas paber ja kartong, klaas, metallid, plast, biojäätmed, puit, tekstiil, pakendid, elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmed, patareid ja akud ning suuremõõtmelised jäätmed, sealhulgas madratsid ja mööbel ning muudest allikatest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, mis on oma koostise ja omaduste poolest kodumajapidamisjäätmete sarnased (JäätS § 7).

Olmejäätmete teke, sealhulgas pakendijäätmed (jaotiskoodiga 15) on vaadeldaval perioodil 2019-2023 jäänud suurusjärku 3481-5496 tonni aastas (Joonis 3).

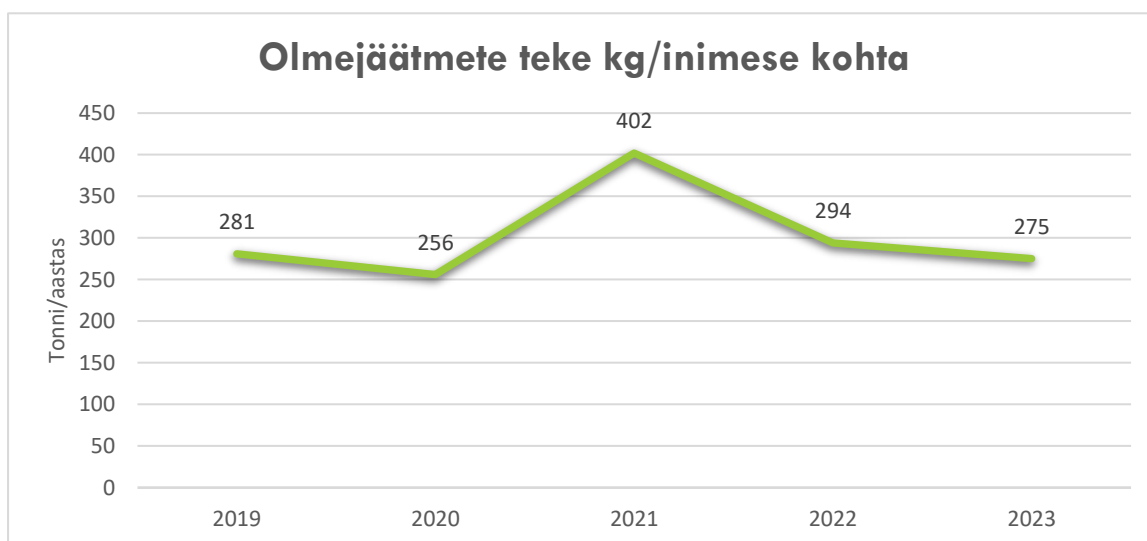
¹² Jäätmearuandluse infosüsteem (<https://jats.keskkonnainfo.ee/main.php?public=1>)

¹³ Keskkonnaportaal (https://tableau.envir.ee/views/Avalikud_pringud_2020-2022/Riigitasand?%3Aembed=y&%3Aiid=4&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y)

Joonis 3. Olmejäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali).

Eurostati¹⁴ andmetel tekkis 2023. aastal Eestis elaniku kohta keskmiselt 373 kilogrammi olmejäätmeid (jäätmekava koostamisel hetkel 2024. aasta andmed puuduvad). Viljandi vallas kogutud olmejäätmete kogus ühe elaniku kohta on olnud viimisel viiel aastal vahemikus 256-402 kg/inimese kohta (joonis 4).

Joonis 4. Olmejäätmete tekkemahud ühe elaniku kohta Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS, Keskkonnaportaali).

Olmejäätmete tekke vähendamise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete koguse vähendamine.

Olmejäätmete liigiti kogumisel tekkekohas tuleb vastavalt keskkonnaministri 03.06.2022 määrusele nr 28 "Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused" liigiti koguda vähemalt järgmised jäätmeliigid: paber ja kartong,

¹⁴ Eurostat andmebaas: (https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cei_pc031/default/table?lang=en)

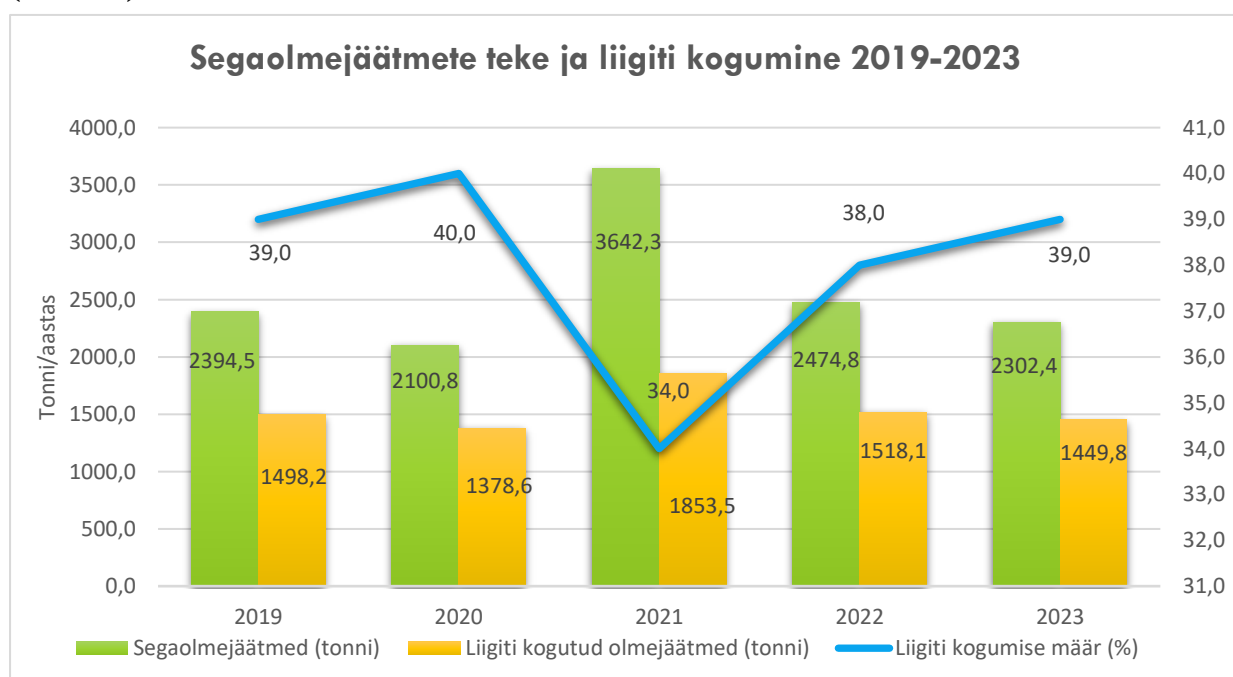
kodumajapidamises tekkinud plastid, metallid, klaas ja puit, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, köögi- ja sööklajajäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed, pakendid, tekstiil, suurjäätmed, probleemtoodete jäätmed, ravimijäätmed ja ohtlikud jäätmed.

Viljandi vald tervikuna on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga, vallas on moodustatud üks jäätmeveopiirkond. Korraldatud jäätmeveosse on kaasatud 10 erineva jäätmeliigi kogumine: segaolmejäätmed, biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, segapakendijäätmed, paberi- ja kartongijäätmed, suurjäätmed, klaaspakendid, tekstiilijäätmed, ohtlikud jäätmed ning probleemtooted. Kõiki neid jäätmeid tuleb tekkekohal liigiti koguda, erisused kehtivad nende üleandmisel jäätmevedajale.

4.2. SEGAOLMEJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Segaolmejäätmete (20 03 01) kogumine ja vedu on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud ning kõik Viljandi valla jäätmevaldajad peavad olema kogumissüsteemiga liidetud. Segaalmejäätmete kogumisega seotud tehnilised nõuded, nagu kogumismahutite tüübi, materjali, suuruse, paiknemise, tühjendussageduse ja ühiste kogumismahutite kasutamise sätestab Viljandi valla jäätmehoolduseeskiri.

Olmejäätmetest suurima tekkemahuga on segaalmejäätmed, mis hõlmavad nii ettevõtete kui kodumajapidamiste jäätmeid, mis on aastate lõikes jäänud vahemikku 2100 – 3642 tonni aastas (Joonis 5).

Joonis 5. Segaalmejäätmete tekkemahud ja liigiti kogumise määr Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Segaolmejäätmed ei ole jäätmeseaduse alusel liigiti kogutav jäätmeliik, vaid tekkekohal liigiti kogutavate jäätmete sorteerimisjäak. Seetõttu seab Viljandi vald segaalmejäätmete kogumisele ja käitlemisele järgmised eesmärgid:

- järgnevatel aastatel tuleb prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete kogus viia miinimumini ning neid ei tohi segada liigiti kogutavate jäätmetega. Selleks peavad kõik jäätmevaldajad olema korraldatud jäätmeveoga hõlmatud;
- jäätmete äraveo ja käitlemise hinnastamine peab motiveerima ja edendama jäätmete liigiti kogumist;
- segaolmejäätmete käitlemisel on eelistatud lahenduseks energeetiline taaskasutus vms lahendus, mis väldib ladestamist. Eelistatud lahendus peab olema otstarbekas nii majanduslikust kui keskkonnanahoiu aspektist.

Olmejäätmete liigiti kogumise edasisel kavandamisel on oluline teada segaolmejäätmete liigilist koostist. Prügilasse ladestatud segaolmejäätmete koostise analüüsimiseks on Eestis erinevate meetodite alusel tehtud ainult üksikuid piirkondlikke ja valdavalt lühiajalisi uuringuid. Viimane põhjalikum segaolmejäätmete sortimisuuring viidi läbi 2020. aastal SEI Tallinn „Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuring“ (<https://www.sei.org/publications/segaolmejaatmete-uuring/>). Varasem sortimisuuring pärineb aastast 2012-2013. Sortimisuuringu eesmärk oli analüüsida Eesti eri piirkondades ja asulatüüpides tekkivate ja prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete ainelist koostist.

Tabel 3. Segaolmejäätmete hinnanguline koostis massiprotsentides, aastal 2023, lähtuvalt SEI uuringust 2020.a. Aluseks on võetud Eesti keskmine.

Jäätmeliik	Massi protsent	Jäätmekogus, t/a
Orgaanilised jäätmed	31,74	730,6
Paber, papp, kartong	17,01	391,6
Klaas	6,43	148,0
Metall	2,33	53,6
Plast	17,83	410,4
Puit	1,28	29,5
Elektroonikaromu	0,89	20,5
Muu põlev materjal	12,68	291,9
Tekstiil	5,81	133,7
Ohtlikud jäätmed	0,09	2,0
Muu mittepõlev materjal	3,92	90,2
KOKKU:	100	2302

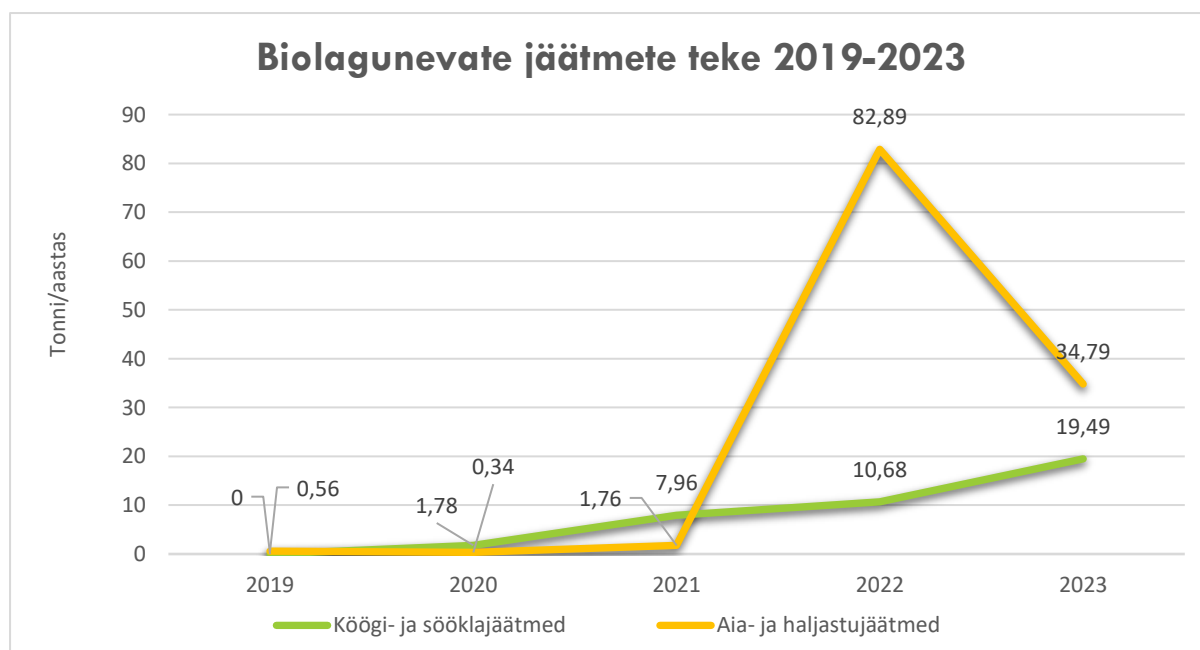
Segaolmejäätmete koostise arvutuslik analüüs näitab, et segaolmejäätmetena antakse üle 28% pakendijäätmeid ja 17% vanapaberit, mille liigiti kogumise võrgustik on kõige tihedam võrreldes muude taaskasutatavate jäätmetega. Biojäätmeid (köögi- ja haljastusjäätmeid) sisaldub segaolmejäätmetes üks kolmandik.

4.3. BIOLAGUNEVATE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Biolagunevad jäätmed moodustavad olulise osa segaolmejäätmetest. Biolagunevate jäätmete koguste vähendamisel on võtmeroll ladestatavate segaolmejäätmete koguste vähendamisel ning prügilate keskkonnaohu minimeerimisel.

SEI Tallinn poolt läbiviidud segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu tulemuste kohaselt oli biojäätmete sisaldus segaolmejäätmetes Eestis keskmiselt 32%. Sealjuures valdava osa biojäätmetest moodustasid köögi- ja sööklajajäätmed 73%.

Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2023 jäänud suurusjärku 0-19,49 tonni aastas (joonis 6). 2023. aastal koguti biolagunevaid köögi- ja sööklajajäätmeid liigiti 19,49 tonni ja aia- ja haljastujäätmeid 34,79 tonni. Kui lisada need liigiti kogutud biojäätmete kogused segaolmejäätmetes sisalduvate biojäätmete kogustele, oli 2023. aastal vallas hinnanguliselt biolagunevate jäätmete tekkekogus ligikaudu 785 tonni. **Seega on biojäätmete liigiti kogumise efektiivsus olnud 2023. aastal 7%.** Võrdluseks 2019. aastal oli biojäätmete kogumise efektiivsus 0,07%.

Joonis 6. Biolagunevate jäätmete tekkemahud Viljandi vallas 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

01.01.2025. aastal rakendunud korraldatud jäätmeveo kontsessiooni alusel, mis kehtib ka jäätmekava koostamisel hetkel, on biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete liigiti kogumine ja jäätmevedajale üleandmine kohustuslik kortermajadel ning äri-, tootmis-, teenindus- ja ühiskondlike hoonetega hoonestatud kinnistutel, kes asuvad detailplaneeringu koostamise kohustusega aladel. Nendel aladel asuvate jäätmevaldajatel on võimalik taotleda kohtkompostimist, mis vabastab jäätmete üleandmise kohustusest.

Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätme liigiti kogumine avaldab suurimat mõju segaolmejäätmete tekkemahu vähenemisele ning toidujäätmete taaskasutamisele suurimas

võimalikus mahus. Selleks peavad olema kõik jäätmevaldajad hõlmatud biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete tekkekohal kogumisega ning võimalusel tuleb tekkekohal kompostida, kui jäätmevaldaja rakendab selleks nõuetekohaseid toiminguid (kompostimise toiming on reglementeeritud).

Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete nõuetekohase kogumise kontrollimisel on vastav kohustus pandud jäätmeveo teostajale ning on loodud motiveeriv sanktsioonide süsteem nende jäätmevaldajate osas, kes korduvalt rikuvad toidujäätmete liigiti kogumise nõuet ja segavad need teiste jäätmete hulka.

Kuna olmejäätmetest moodustavad suure osa biolagunevad köögi- ja söögijäätmed, siis on jäätmetekke vältimiseks ja vähendamiseks oluline, et iga jäätmevaldaja (nii elanik, asutus kui ettevõtte) rakendaks selleks asjakohaseid meetmeid. Eelistatuimaks lahenduseks on korrigeerida oma tarbimisharjumusi viisil, mis loob eeldused toidu raiskamise piiramiseks ja jäätmete väheseks tekkimiseks. Toiduainete kaubandusest ja tootmisest tekkivad mittevajalikud või realiseerimistähtaega ületavad tooted on mõistlik anda Toidupangale vms organisatsioonile, kes jagab need edasi abivajajatele.

Biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid tuleb koguda liigiti ja tuleb anda üle vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale, viia lähimasse jäätmejaama või kompostida tekkekohas vastavalt eeskirja nõuetele.

Jäätmearuandluse põhjal on biolagunevate aia- ja haljastujäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2019-2023 jäänud vahemikku 0 - 83 tonni aastas (joonis 6).

Koduaedades tekkivate haljastujäätmete koguste vähendamiseks propageeritakse nende kohapealset kompostimist. Kompostimise puhul teavitatakse elanikke sellega kaasnevatest nõuetest ja propageeritakse kompostrite või kompostiaunade kasutamist.

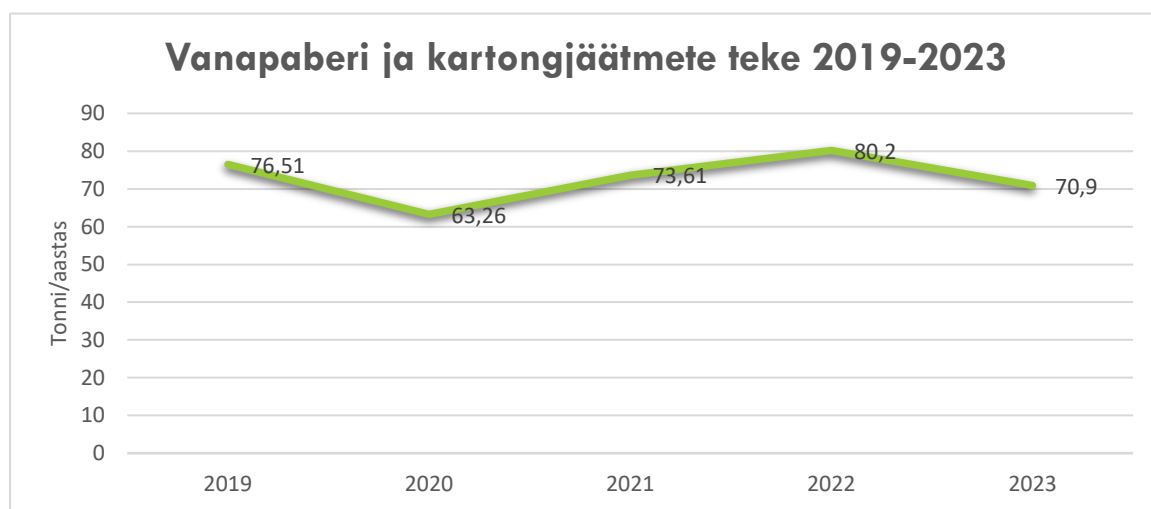
Kompostimise arendamiseks on oluline:

- haljastujäätmete äraandmise võimaluse tagamine vallas;
- köögi- ja sööklajäätmete äraandmise soodustamine võrreldes segaolmejäätmetega (näiteks veohinna kaudu);
- koduse kompostimise propageerimine;
- järelevalve tugevdamine jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus biojäätmete konteineri kasutamine on kohustuslik.

4.4. PABERI- JA KARTONGJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Paberi- ja kartongjäätmed (20 01 01) on eraldi kogutuna kergesti taaskasutatavad. Vanapaberi taaskasutamiseks on tarvis see eraldada muudest jäätmetest ning vältida selle kvaliteedi langemist. Antud jäätmete koguste vähendamine segaolmejäätmetes on võimalik eelkõige paberi- ja papijäätmete kogumisvõrgustiku rajamise abil. Vanapaber kui materjal kattub osaliselt pakenditega, mis tähendab seda, et jäätmevaldajad koguvad küll liigiti, kuid osa vanapaberi jäätmetest jõuab pakendikonteineritesse. Tulevikus tuleb ühildada paberi- ja kartongpakendi jäätmete ning vanapaberi kogumissüsteemid. Ühildamise tulemusena muutub kogumissüsteem jäätmevaldajatele paremini mõistetavaks ning suureneb paberi ja kartongi liigiti kogumise määr.

01.01.2025. aastal rakendunud korraldatud jäätmeveo raames on paberi- ja kartongijäätmete kogumine ja üleandmine kohustuslik detailplaneeringu koostamise kohustusega aladel asuvatele kortermajadele ning äri-, tootmis-, teenindus- ja ühiskondlike hoonetega hoonestatud kinnistutel, kus tekib paberi- ja kartongijäätmeid. Ülejäänud jäätmevaldajatel on võimalus paber- ja kartongijäätmed ära anda jäätmevedajale või viia avalikku kogumispunkti või jäätmejaama.

Joonis 7. Vanapaberi- ja kartongijäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali).

Vanapaberi ja kartongi liigiti kogumine on perioodil 2019-2023 jäänud vahemikku 63-81 tonni aastas (joonis 7). Keskkonnaportaali jäätmearuandluse andmetel koguti Viljandi vallas 2023. aastal liigiti 71 tonni vanapaberi ja pappi. Lisades sellele juurde segaolmejäätmetes sisalduva paberi ja papi koguse võib eeldada, et vallas tervikuna tekkis kokku ligikaudu 463 tonni vanapaberit ja pappi. Kogutekke kogusele lisandub juurde ka kodumajapidamises kütteks kasutatava vanapaberi ja papi osa, kuid mille kogust ei ole võimalik määrata. **Vanapaberi liigiti kogumise efektiivsus oli 2023. aastal 15 %.**

Selleks, et suurendada vanapaberi liigiti kogumise efektiivsust, tuleks muuhulgas:

- tõsta inimeste teadlikkust kampaaniate jmt abil;
- muuta vanapaberi üleandmine elanikele mugavamaks, võimaldades näiteks eramajade elanikele vanapaberi kogumiskoti teenust;
- soodustada vanapaberi äraandmist võrreldes segaolmejäätmetega veohinna kaudu;
- ühildada paberi- ja kartongijäätmete kogumine vanapaberi kogumisega;
- tugevdada järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus vanapaberi konteineri kasutamine on kohustuslik.

4.5. PAKENDIJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mis kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu tsükli vältel tootjast tarbijani.

Olmejäätmete koostisesse kuuluvatest jäätmeliikidest on liigiti kogumisse kõige laialdasemalt haaratud pakendijäätmed, mille käitlemine põhineb taaskasutusorganisatsioonide korraldatud pakendijäätmete kogumisvõrgustikul. Eestis tegutseb kokku neli akrediteeritud tootjavastutusorganisatsiooni. Neist kolm (OÜ Eesti Pakendiringlus, Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon) tegelevad tagatisrahata pakendite ning üks (OÜ Eesti Pandipakend) tagatisrahaga ehk pandipakendite kogumise ja taaskasutamise korraldamisega.

Pakendiseadusest tulenevalt on omavalitsustel pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis koordineeriv roll. Kohalik omavalitsus peab kindlaks määrama oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestama need oma jäätmehoolduseeskirjas.

Viljandi valla jäätmete liigiti kogumise eesmärgiks on vähendada segaolmejäätmete tekke mahtu, suurendada jäätmete liigiti kogumist ja ringlussevõttu.

Korraldatud jäätmeveo raames on segapakendite ja klaaspakendite kogumine ja üleandmine kohustuslik detailplaneeringu koostamise kohustega aladel asuvatele kortermajadele ning äri-, tootmis-, teenindus- ja ühiskondlike hoonetega hoonestatud kinnistutel, kus tekib klaas- ja segapakendeid. Ülejäänud jäätmevaldajad saavad segapakendeid ja klaaspakendeid üle anda avalikku kogumisvõrku, mis on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud ja lisaks on võimalik kasutada taaskasutusorganisatsioonide avalikke kogumiskonteinereid või viia jäätmejaama.

Viljandi vallas on jäätmekava koostamise seisuga (s.o. 01.11.2024) 147 avalikku pakendite kogumismahutit, mis võimaldavad koguda pakendijäätmeid liigiti. 01.01.2018 aastal oli avalikke kogumiskonteinereid kokku 135, seega on seitsme aastaga suurenenud pakendikonteinerite arv ca 8%.

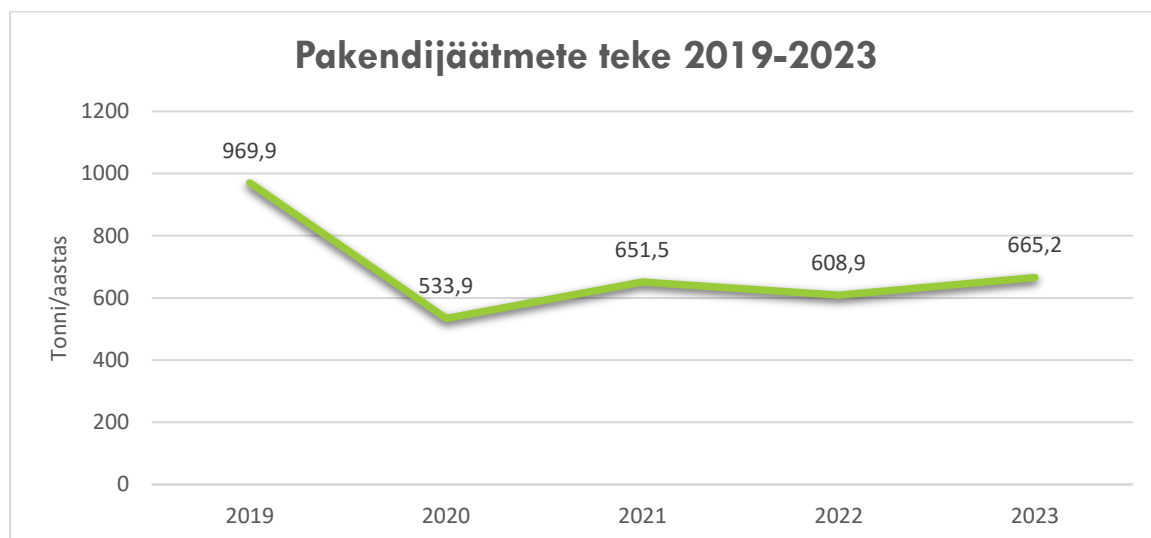
Tabel 4. Pakendijäätmete avalikud kogumispunktid taaskasutusorganisatsioonide lõikes (01.11.2024. aasta seisuga).

Ettevõtte	Segapakend	Paber/papp	Klaaspakend
MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon	45	1	2
Eesti Pakendiringlus OÜ	38	14	13
Tootjavastutusorganisatsioon OÜ	34	0	0

Segapakendid on olemuselt kõige suurema tekkemahuga olmeline jäätmeliik, mille kogumine avaliku võrgu kaudu ei ole olnud efektiivne ja on tekitanud olulisi probleeme kogutud jäätmete kvaliteedi ja liigilise puhtuse osas. Samuti soosib avalik kogumisvõrk kui anonüümne lahendus liigiti kogumise nõuete rikkumist ning toob kaasa pidevaid jäätmereostusi, mille koristamine tekitab Viljandi vallale täiendavaid kulusid.

Pakendite tekkekohas kogumine pakendikotiteenusena eramajadele ning pakendikonteineri teenusena kortermajadele ja asutustele on üks arengusuundadest pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsuse suurendamisel. Pakendikotiga väävavast või pakendikonteineriga hoovist pakendite kogumine on oluliselt mugavam kui avaliku pakendipunkti kasutamine ja sellisel moel on taaskasutusorganisatsioonidel võimalik koguda paremini sorteeritud ja puhtamaid pakendijäätmeid. Tekkekohal kogumisega välditakse avalike pakendikonteineritega kaasnevat risustamist. Klaaspakendid on jäätmeliik, mille suunamine materjalina ringlusesse on võimalik 100% lähedases mahus, mistõttu on oluline seda jäädet võimalikult efektiivselt koguda.

Pakendijäätmete kogumise edendamisel on eesmärgiks edendada koostööd taaskasutusorganisatsioonidega selliselt, et suurendada tekkekohal kogumist.

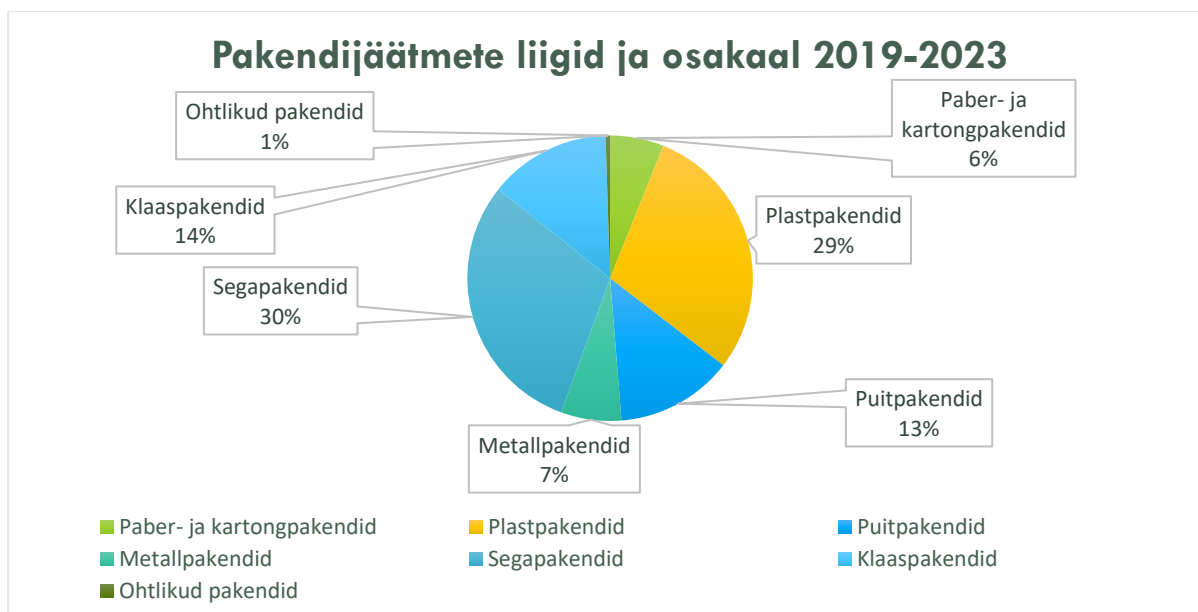

Joonis 8. Pakendijäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Tabel 5. Pakendijäätmete kogused jäätmeliikide kaupa aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Jäätmekood	Jäätmeliik	2019	2020	2021	2022	2023	Kokku
15 01 01	Paber- ja kartongpakendid	58,56	41,12	47,31	39,87	31,10	217,9
15 01 02	Plastpakendid	379,9	193,92	158,16	164,69	154,62	1051,3
15 01 03	Puitpakendid	305,12	19,71	98,74	22,31	30,23	476,1
15 01 04	Metallpakendid	33,23	36,26	45,12	83,57	46,97	245,12
15 01 06	Segapakendid	170,82	194,9	212,05	224,68	276,9	1079,4
15 01 07	Klaaspakendid	80,85	89,13	90,13	113,71	120,1	493,9
15 01 10*	Ohtlikud pakendid	3,48	4,36	2,79	5,92	5,11	21,66
Kokku		1031,96	579,4	654,3	654,8	665,0	3585,4

Jooniselt 9 on näha, et kõige suurema osa liigiti kokku kogutud pakendijäätmetest moodustavad segapakendid (30%) ja plastpakendid (29%). Kõige väiksema osa paber- ja kartongpakendid (6%) ning ohtlikud pakendid (1%).

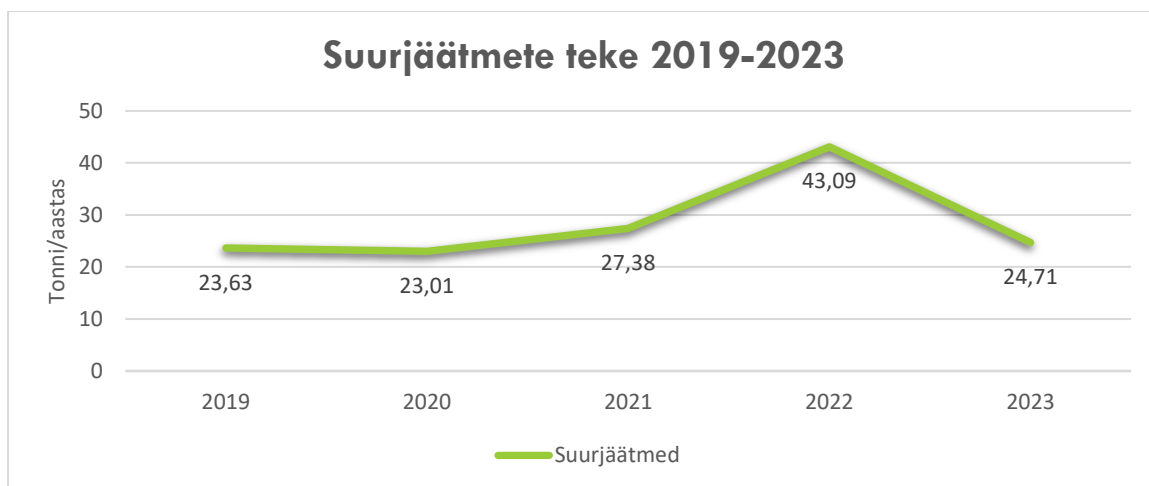
Joonis 9. Pakendijäätmete liigiline jaotus protsentides Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Jäätmearuandluse järgi koguti 2023. aastal pakendijäätmeid liigiti 665,0 tonni, lisades juurde segaolmejäätmetes sisalduva koguse, oli 2023. aastal Viljandi vallas hinnanguline pakendijäätmete tekkekogus ligikaudu 1306,5 tonni. **Seega on pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsus 51%.**

4.6. SUURJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Suurjäätmed on suuregabariidilised esemed, näiteks mööbliesemed, vaibad, madratsid, kraanikausid, wc-potid jne. Suurjäätmetena ei käsitleta romuautosid ja autorehve, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmeid, sh külmikud, pesumasinad, telerid.

Suurjäätmeid on võimalik tasu eest ära anda korraldatud jäätmeveo raames korraldatavatel kogumisringidel või viia Mustla või Viljandi jäätmejaama.

Joonis 10. Suurjätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali).

Suurjätmed on suuremahulised jäätmed, mida kaalu või mahu tõttu pole võimalik jäätmemahutisse paigutada. Samuti võib jäätmevaldajal endal puududa vastav transpordivahend suurjätmete viimiseks jäätmejaama. Seetõttu on valla eesmärgiks tagada jäätmevaldajatele mugavate võimaluste olemasolu suurjätmete üleandmisel ning soosida suurjätmete üleandmist korraldatud jäätmeveo raames.

4.7. TEKSTIILI JA RÕIVAJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

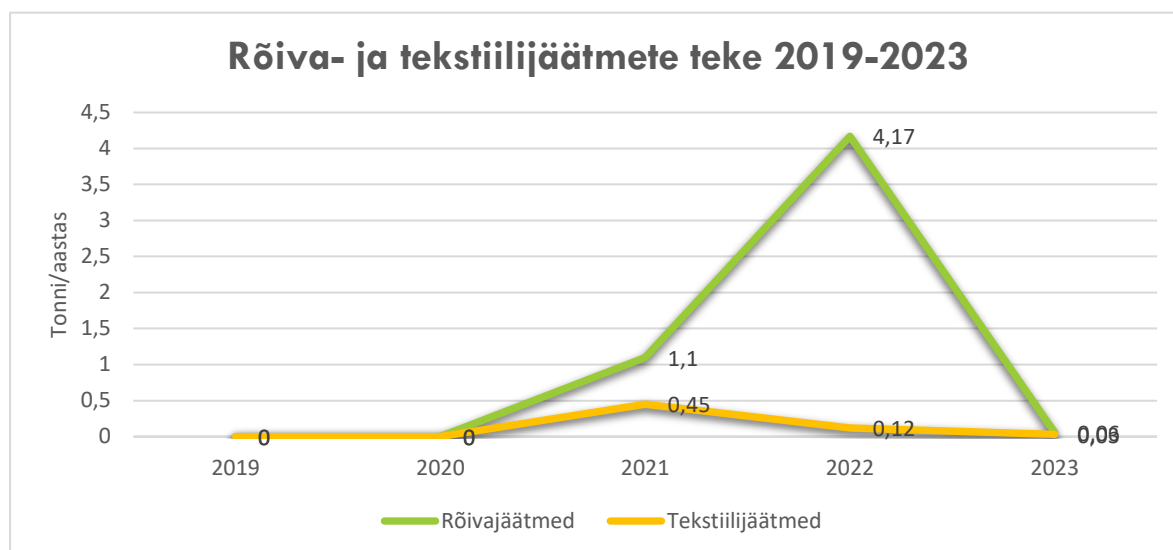
Tekstiilijäätmete alla kuuluvad nii riided, jalanõud kui ka tekstiilid, mis pärinevad ettevõtetest kui ka kodumajapidamistest, näiteks tekid, padjad, rätikud ja kardinad. Igal inimesel on kohustus koguda tekstiilijäätmed eraldi muudest jäätmetest ning kohalik omavalitsus peab tagama võimaluse tekstiilijäätmeid omavalitsuse piires ära anda.

Tekstiilijäätmete liigiti kogumine on kohustuslik, kuid nende ringlussevõtu tehnoloogiad ja võimekus on alles arenemas. Seetõttu on esmatähtis tekstiilijäätmete teket vähendada. Kohaliku omavalitsuse üksusel on kohustus korraldada tekstiilijäätmete liigiti kogumine hiljemalt 1. jaanuariks 2025.

Vastavalt sortimisüuringule moodustavad rõiva- ja tekstiilijäätmed (jäätmekoodid 20 01 10 ja 20 01 11) Eestis keskmiselt 5,81% segaolmejäätmetest. Arvutuslikult anti 2023. aastal koos segaolmejäätmetega rõiva- ja tekstiilijäätmeid üle 134 tonni.

Rõivaste korduskasutus on levinud tegevus ja neid andmeid ei ole võimalik kajastada ametlikus statistikas. Korralikke, puhtaid ja terveid kasutuskõlblikke rõivaid ja tekstiile võtavad vastu korduskasutusega tegelevad organisatsioonid ja mitmed taaskasutuspoed. Lisaks on võimalus tasu eest neid üle anda korraldatud jäätmeveo kogumisringide raames jäätmevedajale või viia Mustla ja Viljandi jäätmejaama. Korduskasutuseks mittesobilikke plekilisi, katkiseid ja kulunud rõivaid ja tekstiili on võimalik tasu eest ära anda Mustla ja Viljandi jäätmejaamas või korraldatud jäätmeveo raames korraldatavatel kogumisringidel. Tekstiilijäätmed, mida ei ole võimalik üle anda taaskasutuseks (hallitanud, kopitanud, määrdunud ja katkised rõivad/jalanõud, aluspesu, sukad-sokid) tuleb panna kodusse olmejäätmete prügikasti või tasu eest ära anda Viljandi jäätmejaamas.

Materjalina üldjuhul segaolmejäätmetes sisalduvad rõiva- ja tekstiilijäätmed taaskasutamiseks ei sobi, kuna on sageli määrdund ning sisaldavad detailelemente (lukud, nõöbid), mille eemaldamine on keerukas.

Joonis 11. Rõiva- ja tekstiilijäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Tekstiili- ja rõivajäätmete tekke vältimisel on eelistatud lahenduseks korrigeerida tarbimisharjumusi ja vähendada nn kiirmoe tööstuse toodete tarbimist. Olemasolevaid taaskasutamiseks kõlblikke esemeid on otstarbekas viia taaskasutuskeskustesse. Käesoleva kava koostamise hetkel puuduvad Eestis teenused ja nõudlus tekstiilipõhiste, olmelise tekkega jäätmete tööstuslikus mahus käitlemiseks materjalina taaskasutamise eesmärgil.

4.8. PROBLEEMTOODETE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Probleemtooted on kõik tooted, mille jäätmed võivad põhjustada kõrgendatud riske inimese tervisele ja keskkonnale. Siiani on reguleeritud probleemtoodete käitlust koos teiste ohtlike jäätmetega, kuid nende kõrgendatud riskist tulenevalt tuleb nende käitlemisele täiendavat tähelepanu pöörata.

Probleemtooted on:

- 1) patareid ja akud;
- 2) mootorsõidukid ja nende osad;
- 3) rehvid;
- 4) elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad;
- 5) põllumajandusplast;
- 6) plasti sisaldavad kalapüügivahendid ja nende osad;
- 7) niisutatud pühkepaber;
- 8) õhupallid;
- 9) filtriga tubakatooted ja koos tubakatootega kasutamiseks turustatavad filtrid.

Eestis kehtiv jäätmeseadus kehtestab nn probleemtoodetele tootjavastutuse põhimõtte, mis tähendab, et tootja on kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud probleemtoodest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või kõrvaldamise.

Probleemtoodetest tekkinud jäätmetest saab jäätmestatistika kaudu ülevaate jäätmeliikidest, millele on määratud eraldi jäätmekood. Kalapüügivahendite, niisutatud pühkepaberi, õhupallide ja tubakatoodete filtrite kohta jäätmestatistika eraldi andmeid ei anna, kuna neil puudub eraldi jäätmekood. Aastatel 2019-2023 tekkinud probleemtoodetest annab ülevaate tabel 6.

Tabel 6. Probleemtoodete tekkemahud aastatel 2019 – 2023, kogus tonni/aastas (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali).

Jäätmeliik	Jäätmekood	2019	2020	2021	2022	2023
Pliiakud	16 06 01*	23,5	28,0	37,4	43,0	41,9
Patareid ja akud	20 01 33*	0,1	0,2	0,1	0,20	0,31
Vanarehvid	16 01 03	12,8	31,9	22,8	121,8	34,0
Romusõidukid	16 01 04*	91,7	82,9	100,3	247,1	78,9
Elektri- ja elektroonika-seadmed	20 01 23* 20 01 35* 20 01 36	12,2	16,2	96,1	52,4	65,9
Plastijäätmed	02 01 04	37,9	26,8	73,6	1,6	60,9
KOKKU		178,2	186,0	330,3	466,1	281,91

Patareid ja akud

Tootja on kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmed tarbijalt turustaja müügikohtade kaudu tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas tarbija kavatseb osta uue patarei või aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga.

Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmed tasuta tagasi võtma.

Patareide ja akude tootjavastutuse kohustusega tegeleb MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu. Patareid ja akud saab viia müügikohta, Mustla jäätmejaama, Paistu, Viiratsi, Uusna või Kolga-Jaani ohtlike jäätmete kogumispunkti või muudesse nõuetele vastavatesse kogumispunktidest. Lisaks on võimalik probleemtooteid ära anda korraldatud jäätmeveo raames kaks korda aastas toimuvatel kogumisringidel.

Romusõidukid ja rehvid

Mootorsõidukite ja nende osade (sh rehvide) tagasivõtmise peavad tootja-vastutuse põhimõttel ellu rakendama ja finantseerima tootjad ja turustajad, kes võivad selle ülesande delegeerida jäätmekäitlejatele.

Romusõiduk on ohtlik jääde, mida tohib käidelda ainult ohtlike jäätmete käitlemise õigust omav ettevõtja. Romusõiduki käitluskoha (kogumiskoht, lammutuskoda) tegevus peab vastama kõikidele seadusega sätestatud nõuetele. Romusõidukite kogumine ja tootjale tagastamine tuleb tootjal korraldada selliselt, et romusõiduki omanikule oleks romusõidukist

loobumine võimalikult mugav ning romusõiduki kogumiskohta üleandmine võimalik vähemalt tema elukohajärgse maakonna piires. Romusõidukeid võetakse vastu autolammutustes ja vanametalli vastuvõtupunktides.

Vanarehvide kogumiseks on MTÜ Rehvinglus loonud tootjavastutussüsteemi.

Vanarehvid saab viia Mustla või Viljandi jäätmejaama või jätta hooldustöökotta viimase nõusolekul.

Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmed

Elektri- ja elektroonikaseadmeid koguvad ja käitlevad peamiselt kaks tootjavastutusorganisatsiooni: Mittetulundusühing Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus ja Mittetulundusühing Eesti Elektroonikaromu. Lambijäätmeid kogub ja käitleb Ekogaisma Eesti OÜ.

Turustaja on kohustatud oma müügikoha kaudu, mille müügipind on vähemalt 400 m², elektri- ja elektroonikaseadmed kasutajalt tasuta vastu võtma turustava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektriromu või mille väline mõõt ei ületa 25 cm. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustajal ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumiskohta, peab tootja turustaja müügikoha kaudu füüsiliselt isikult tasuta tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme.

Tootja on kohustatud turustajalt ja Viljandi valla kogumiskohtade kodumajapidamiste elektroonikaromud (ka saastunud) tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud tagasi võtma kõik elektroonikaromud ka siis, kui alates 1. jaanuarist 2019. a kehtima hakanud kogumise määr 65% on saavutatud.

Elektri- ja elektroonikaseadmeid saab viia kauplusesse (seade ei tohi olla rüüstatud), kust kavatsetakse osta uus samalaadne toode. Nimetatud jäätmeid saab üle anda elektroonikaromude kogumiskohta või Mustla ja Viljandi jäätmejaama ning Viiratsi ja Kolga-Jaani kogumispunkti ning lisaks on võimalik probleemtooteid ära anda korraldatud jäätmeveo raames kaks korda aastas toimuvatel kogumisringidel.

Põllumajandusplast

Põllumajandusplasti (jäätmekood 02 01 04) koguti 2023.a 60,9 tonni. Põllumajandusplasti kogutakse peamiselt otse ettevõtete juurest.

Tootja on kohustatud põllumajandusplasti jäätmed piiramata koguses tasuta tagasi võtma:

- 1) põllumajandusplasti kasutajalt;
- 2) kohalikult omavalitsuselt;
- 3) kohaliku omavalitsuse jäätmejaama lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt.

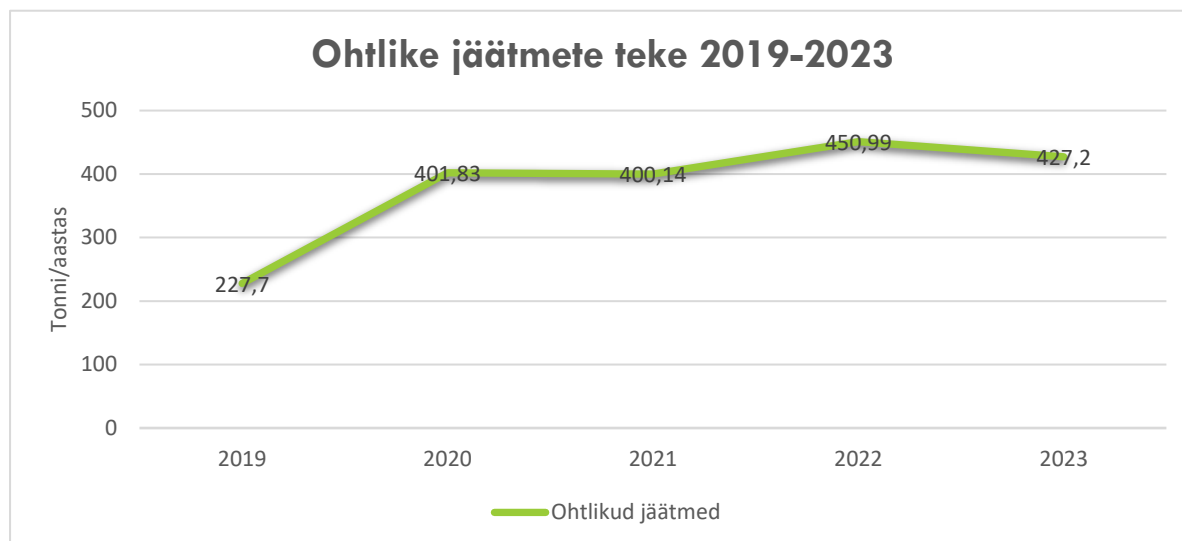
Põllumajandusplasti liigiti kogumise edendamiseks tuleb teostada järelevalvet tootjatele pandud kohustuste täitmise üle ja teavitada regulaarselt põllumajandusplasti kasutajaid põllumajandusplasti tasuta äraandmise võimalustest. Alates 01. jaanuarist 2013 peavad olema kõigis põllumajandusplasti müügikohtades üleval teated, kuhu saab põllumajandusplasti jäätmeid tagastada (asukohad ja telefoninumbreid, kust on võimalik saada asjakohast infot).

4.9. OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Jäätmeseaduse § 65 lõike 2 kohaselt kohustub kohalik omavalitsus oma haldusterritooriumil korraldama kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja üleandmist jäätmekäitlejatele.

Ohtlikke jäätmeid tekib nii majapidamistes kui ettevõtetes. Majapidamistes jääb üle peamiselt vanu akusid, patareisid, värvijäätmeid, ohtlikke pakendeid, vanu ravimeid ja päevavalguslampe jmt. Ettevõtetes tekib nii spetsiifilisi tootmisjääke kui majapidamisega sarnaseid ohtlikke jäätmeid. Ohtlikud jäätmed peab eraldama nende tekkekohas, kuna need kujutavad ohtu nii inimese tervisele kui ka keskkonnale.

Ohtlikud jäätmed tuleb viia Mustla või Viljandi jäätmejaama või Paistu, Viiratsi, Uusna või Kolga-Jaani kogumispunkti. Ravimid võib lisaks jäätmejaamadele ja kogumispunktidele viimisele viia lähimasse apteeki. Alates 01.01.2025 saab ohtlikke jäätmeid ära anda ka korraldatud jäätmeveo raames korraldatavatel kogumisringidel.

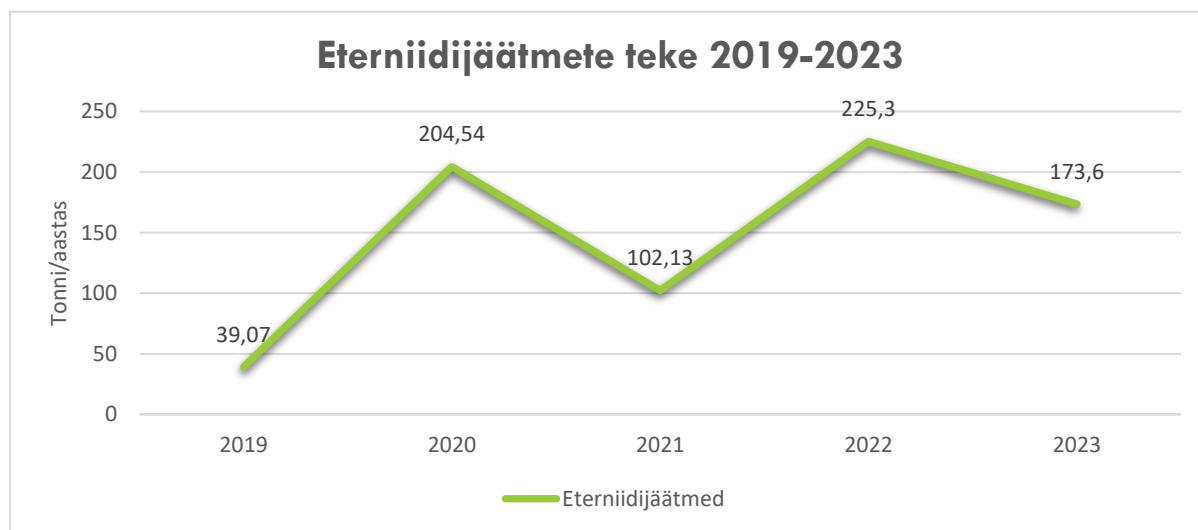
Joonis 12. Ohtlike jäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Siinkohal tuleb arvestada, et koguse arvutamisel on kokku liidetud ohtlikud kasutuselt kõrvaldatud elektri- ja elektroonikaseadmed, ohtlikud ehitusjätmed, teised ohtlikud jäätmed (näiteks värvijäägid, õlid, filtrid jne) ja ohtlikud tervishoiujätmed.

Ohtlike jäätmetena käsitletakse ka eterniidijäätmeid ja muid asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale. Asbestist materjale enam ehituses ei kasutata, seega tekib kogu ohtlik materjal vanade ehitiste renoveerimise-lammutamise tulemusena.

Võimaluse korral ja projekti rahastusel on korraldatud ohtlike ja eterniidijäätmete kogumisreide. Üldjuhul on toimunud kogumisringid kevadeti ning infot jagatakse valla veebilehel. Kogumisringide toimumist on rahastatud osaliselt Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetusprogrammidest. Viimati korraldati eterniidijäätmete kogumist 2024. aastal ning kodumajapidamises tekkinud eterniidijäätmeid sai tasuta ära anda Viiratsis, Kolga-Jaanis ja

Mustlas ning kokku koguti 93 tonni eterniidijäätmeid. Viimane ohtlike jäätmete kogumisring teostati 2023. aasta kevadel ning kokku koguti 10 tonni ohtlikke jäätmeid.

Joonis 13. Eterniidijäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Ohtlike jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ohutu käitlemise tagamisel on oluline:

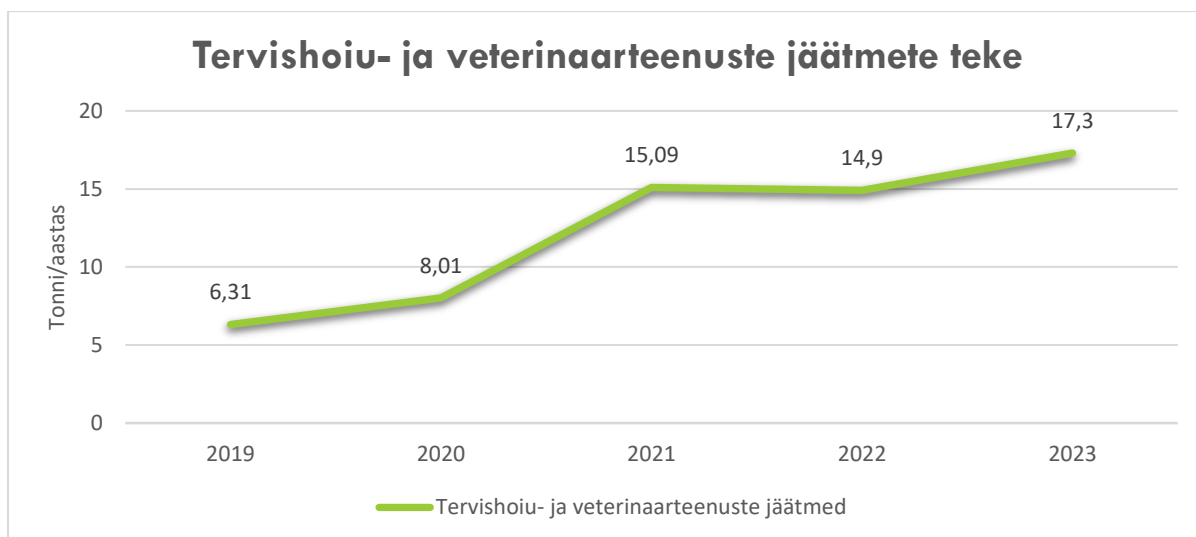
- jätkata ohtlike jäätmete vastuvõtmist jäätmejaamas ja kogumispunktides;
- jätkata kogumisringide teostamist;
- rakendada tegevusi jäätmevaldajate teadlikkuse tõstmiseks nii ohtlike jäätmete kogumise kui üleandmise võimaluste osas.

4.10. TERVISHOIU- JA VETERINAARTEENUSTE KÄIGUS TEKINUD JÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Tervishoiul tekkivate jäätmete käitluse riikliku juhendmaterjali järgi on riiklikul tasandil paika pandud tervishoiu jäätmete kogumispunktid teise ja kolmanda tasandi haiglate juures. Tervishoiuasutustes peab riskijäätmeid koguma kindlasti olmejäätmetest eraldi ja tekkivad jäätmed suunama käitlemiseks riskijäätmete käitlussüsteemi.

Ohtlikke jäätmeid tekitavad ettevõtted (sh meditsiinasutused) peavad sõlmima ohtlike jäätmete üleandmiseks lepingu vastavat keskkonnakaitsele omava ettevõttega. Ohtlike jäätmete kogumiseks peavad ettevõtted rajama või leidma spetsiaalse koha, mis on vastavalt märgistatud, ning kogumiseks tuleb kasutada spetsiaalset jäätmetaarat. Samuti peavad eelnimetatud ettevõtted vastu võtma ettevõttesisesed jäätmekäitluseeskirjad. Ohtlike jäätmete kogumise ja üleandmisega seotud kulud katavad ettevõtted ise. Jäätmete üleandmise tõestamise aluseks on ohtlike jäätmete saatekiri.

Perioodil 2019-2023 on Keskkonnaagentuuri andmetel tervishoiuteenuste jäätmete teket olnud Viljandi vallas vahemikus 6,3-17,3 tonni aastas (joonis 14).

Joonis 14. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste jäätmete tekkemahud Viljandi vallas aastatel 2019-2023 aastal (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Tervishoiuasutuste jäätmete käitlemise täpsed tingimused sätestatakse jäätmehoolduseeskirjas. Tervishoiujäätmete käitlemise juhendmaterjalid on leitavad Terviseameti kodulehelt: <https://www.terviseamet.ee/et/nakkushaigused-menuu/tervishoiutootajale/nakkusohutuse-juhendid-ja-soovitused>

Eesmärgiks on tagada valla haldusterritooriumil tegutsevate tervishoiu- ja veterinaarteenuste osutajate poolt nõuetele vastava jäätmekogumise ja käitlemise korraldamine, teostades selles koostööd nii ettevõtetega kui asjaomaste järelevalveasutustega.

4.11. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTMETE KOGUMINE JA KÄITLEMINE

Ehitusjäätmed on ehitus-, remondi- ja lammutusjäätmed, mittekasutatav väljaveetav pinnas, puidu, metalli, betooni, telliste, ehituskivide, klaasi ja muude ehitusmaterjalide jäätmed, sh need, mis sisaldavad asbesti ja teisi ohtlikke jäätmeid, mis tekivad ehitamisel ja remontimisel ning mida ehitusobjektile tööd tegemiseks ei kasutata.

Ehitusjäätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitise vastuvõtmisel tuleb muude dokumentide hulgas esitada õiend jäätmete nõuetekohase käitlemise kohta. Ehitusjäätmete käitlust reguleerib Viljandi valla jäätmehoolduseeskiri, mille alusel vastutab ehitusjäätmete nõuetekohase käitlemise eest jäätmevaldaja kuni nende taaskasutamiseni või üleandmiseni jäätmevedajale.

Eraisikud saavad ehitusjäätmeid üle anda Mustla ja Viljandi jäätmejaamas ja kasutada jäätmekäitlusettevõtete teenuseid, ettevõtted saavad kasutada jäätmekäitlusettevõtete teenuseid.

Tabel 7. Viljandi vallas ehitus- ja lammutusjäätmete tekkemahud perioodil 2019-2023 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaali).

Jäätmeliik	2019	2020	2021	2022	2023
17 01 Betooni-, tellise-, plaadi- või keraamikatootesegud	9721,80	351,30	705,75	700,48	430,25
17 02 Puit, klaas ja plast	9,90	6,33	31,09	135,87	90,83
17 03 Bituumenitaolised segud	11,34	9,62	-	-	1,41
17 04 Metallid	681,11	335,95	1038,15	715,77	651,48
17 05 Kivid, pinnas ja süvenduspinnas	-	1500,0	2300,0	15 900,0	-
17 06 Asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	40,73	204,54	102,13	225,30	173,16
17 09 Muu ehitus- ja lammutussegapraht	585,02	607,43	429,72	1025,28	720,99
KOKKU	11 049,9	3015,17	4606,84	18 702,7	2068,14

Ehitus- ja lammutusjäätmete kogused on vaadeldaval perioodil kõikunud aastate raames ega näita kindlat tõusu või langust (tabel 7). Ehitusjäätmete teke on Viljandi vallas tavapärane, kuna igapäevased ehitustööd on tavalised.

Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumise peamiseks eesmärgiks on jäätmekoguste ja jäätmete ohtlikkuse vähendamine. Eesmärgi täitmisel on peamine roll tööde teostajal, kes mõistliku töökorralduse ja tööde parema organiseerimisega saab ehitus- ja lammutustöödel eelnimetatud jäätmete teket vältida või koguseid vähendada.

Ettevõtte eesmärgiks peab olema:

- 1) suurendada korduskasutatavate materjalide kasutamist;
- 2) vähendada materjalide raiskamist tööde kõigil etappidel;
- 3) vähendada ohtlike ainete kasutamist;
- 4) eraldada ja koguda ehituse kõigis etappides tekkivad ohtlikud jäätmed (asbesti sisaldavad materjalid, saastunud kivid, pinnas, immutatud puit);
- 5) eraldada lammutusjäätmete hulgast turuväärtust omavad materjalid;
- 6) eraldada lammutusjäätmete hulgast materjalid, mis võivad jäätmete edasisel töötlemisel ja kasutamisel põhjustada ehitise kvaliteedi langust.

Ohtlike ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ehitusobjektidel peab toimuma spetsiaalsetes kogumiskonteinerites ning tekkinud jäätmed tuleb otse üle anda ohtlike jäätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele.

Metallijäätmed

Metallijäätmete hulka kuuluvad jäätmed, mis peaaesjalikult koosnevad värvilistest metallidest, mustmetallidest või nende sulamitest. Ligikaudu 80% olmejäätmete hulka liigituvast metallist on metallpakend. Metallijäätmete kokkuostuhind on taganud taaskasutamise, vaid väike osa satub prügilasse koos olmejäätmete või ehitusprahiga. Metallijäätmeid saab üle anda vanametalli kokkuostjatele või viia Mustla ja Viljandi jäätmejaama.

Puidujäätmed

Puidujäätmete taaskasutamisel tuleks eelkõige tähelepanu pöörata nende taaskasutamisele läbi soojusenergia tootmise. Mittepõlevate või raskesti põlevate puidujäätmete kõrvaldamine või taaskasutamine toimub vastavat jäätmekäitleja registreerimistõendit, jäätmeluba või keskkonnakompleksluba omavas jäätmekäitluskohas. Ohtlike ainetega töödeldud puidujäätmeid käsitletakse ohtlike jäätmetena ning need tuleb üle anda otse ohtlike jäätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavale ettevõttele. Puidujäätmeid võetakse vastu Mustla ja Viljandi jäätmejaamas.

5. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS

Peamised jäätmeteket mõjutavad tegurid on üldine majanduslik olukord ning rahvaarvu muutus. Reeglina suureneb olmejäätmete teke koos elanikkonna majandusliku seisundi paranemisega ning elanikkonna pideva vähenemisega kaasneb ka jäätmetekke vähenemine.

Viimastel aastatel on Viljandi vallas olmejäätmete teke olnud langustrendis. Perioodil 2019-2023 koguti aastas keskmiselt 4386 tonni olmejäätmeid ehk elaniku kohta 321 kg/aastas. Segaolmejäätmete koguseid hinnates võib eeldada, et tulevikus nende jäätmete kogused vähenevad ja mida paremini on kättesaadav muude jäätmete liigiti kogumine ja tõhusam järelevalve ning teavitus, seda kiirem on langustrend.

Võttes arvesse asjaolu, et 2024. aastast on kõikides majapidamistes kohustus koguda liigiti biolagunevaid jäätmeid, võib hinnata, et tulevikus nende jäätmete osakaal suureneb. Seega köögi- ja sööklajäätmete teke jääb tulevikus suurusjärku 600 - 800 tonni aastas. Vanapaberi liigiti kogutud kogused jäävad hinnanguliselt vahemikku 400 – 500 tonni aastas.

Perioodil 2019-2023 koguti liigiti pakendijäätmeid keskmiselt 686 tonni/aastas, mis keskmiselt on 50 kg/aastas ühe elaniku kohta. Liigiti kogutakse ca 51% pakendijäätmetest, kuid eesmärgiks on liigiti koguda ca 70% pakendijäätmetest. Seega lähiaastatel on oodata pakendijäätmete tekke kasvu, mis järgneva viie aasta jooksul võib kasvada kuni 823 t/a.

Vastavalt jäätmeseadusele peab kohalik omavalitsus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Kasutuskõlblike tekstiilide ja rõivaste puhul tuleks eelistada nende üle andmist korduskasutusse, kasutuskõlbmatut tekstiili saab ära anda kogumisringidel ja Mustla ning Viljandi jäätmejaamas. Segaolmejäätmete hulka on lubatud panna hallitanud, kopitanud või koitanud tekstiilijäätmed. Segaolmejäätmed sisaldavad keskmiselt 5,81% tekstiilijäätmeid, mille alusel saab hinnata, et tulevikus peaks liigiti kogutavate tekstiilijäätmete teke jääma suurusjärku 134 tonni/aastas.

Elektroonikajäätmete ja suurjäätmete teke on viimastel aastatel olnud stabiilne. Elektroonikaseadmete ja mööbli väljavahetamine on tugevalt seotud elanikkonna ostujõudlusega. Lähitulevikus mängivad olulist rolli majandusseis ja hindade tõus, mis siinkohal kindlasti avaldab oma mõju jäätmetekke vähenemisel. Viimaste aastate inflatsioon on mõjutanud elanikkonna ostujõudlust ja sundinud üle vaatama oma tarbimisharjumusi, mistõttu suuremate ja kallimate toodete väljavahetamist kaalutakse põhjalikumalt. Järgnevatel aastatel elektroonikajäätmete ja suurjäätmete teke pigem väheneb.

Teiste jäätmeliikide (suurimateks on ehitus- ja lammutusjäätmete, erinevad tootmisjäätmed) teket mõjutab enim era- ja ettevõtlussektori tegevused antud jäätmete tekitamisel, mis omakorda on mõjutatud üldises majandusolukorrast ning valda uute ettevõtete tekkimisest.

Euroopa Liidu poolt ellu kutsutud kliimaneutraalsuse saavutamine ja ringmajanduslikule majandusmudelile ülemineku eesmärk nõuab muutusi ka jäätmete käitlemises, pannes fookuse jäätmematerjalide väärindamisele. Jäätmete minimaalses mahus sorteerimisest ja ajutisest vaheladustamisest enam ei piisa ning vältimatu on uute investeeringute teostamine kaasaegsetesse sorteerimis- ja ringlussevõtu lahendustesse. Riigi poolt planeeritavad uued piirangud jäätmete ladestamisel annavad omakorda positiivse tõuke liigiti kogumise süsteemi arengule ja vajalikkusele, mis omakorda peaksid looma eeldused kvaliteetsema andmestiku tekkeks kõikide jäätmeliikide osas.

6. OLEMASOLEVATE JÄÄTMETE KOGUMISSÜSTEEMIDE JA KÄITLEMISTARISTU KIRJELDUS

Jäätmete kokku kogumiseks vajaliku ja kasutajasõbraliku taristu peab omavalitsuse territooriumil tagama kohalik omavalitsus. Jäätmekäitluskohade rajamisel tuleb arvestada nende kaugust olulisematest omavalitsuse territooriumil asuvatest tõmbepunktidest, et ühildada elanike oluliste tegemistega ka sorteeritud jäätmete ära andmine ja vältida selleks lisakulutuste tegemist. Käesoleval ajal on omavalitsustes jäätmete liigiti kogumiseks kasutuses mitmed erinevad jäätmekäitluskohad ja -viisid. Eelkõige on selleks jäätmejaamad, avalikud kogumispunktid ning uksest ukseni kogumissüsteemid (korraldatud jäätmevedu, pakendikotiteenus, kogumisringid).

6.1. JÄÄTMEKÄITLUSKOHAD

Jäätmekäitluskoht on tehniliselt varustatud ehitis jäätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks (JäätS § 19 lg 1). Jäätmeseadusele vastavalt tuleb jäätmete kõrvaldamisel ja segaolmejäätmete taaskasutamisel, läheduse põhimõtet rakendades, vedada jäätmed lähimasse nõuetele vastavasse prügilasse või jäätmejaama, kus toimub edasine jäätmete töötlemine.

Keskkonnaportaali andmetel paikneb Viljandi valla territooriumil 2025. aasta jaanuari seisuga 16 registreeritud tegutsevat jäätmekäitluskohta, mille ülevaade on esitatud tabelis 8. Elanikke teenindavad käitluskohad on Mustla jäätmejaam ning Kolga-Jaani, Paistu, Viiratsi ja Uusna ohtlike jäätmete kogumispunkt. Ülejäänud jäätmekäitluskohad käitlevad ettevõtted enda tekitatud jäätmeid või on tegemist ettevõtete tegevusega otseselt seotud käitluskohadega (metallijäätmete käitluskoht, autolammutuskoda, pinnasetäite kohad, põllumajandusühistud).

Tabel. 8 Viljandi vallas registreeritud jäätmekäitluskohad 01.01.2025 seisuga (allikas: Keskkonnaportaali).

Registrikood	Nimetus	Käitaja	Tegevuse liik
JKK8400003	EKSEKO tootmiskompleks	Rakvere Farmid AS	Tavajäätmete käitluskoht, muu tegevus
JKK8400006	Melmar autolammutuskoda	Melmar OÜ	Autolammutuskoda

JKK8400022	Vardja veisefarm	Karpo OÜ	Vanarehvide käitluskoht
JKK8400055	Tomuski tee 10 tavajäätmete käitluskoht	Eesti Vanapaber OÜ	Tavajäätmete käitluskoht, ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK8400062	Lembitu pinnasetäite koht	M&M Mets Trade OÜ	Muu tegevus
JKK8400070	Karula küla pinnasetäite koht	Karula Puit OÜ	Muu tegevus
JKK8400059	Tomuski tee 10 metallijäätmete käitluskoht	Cronimet Nordic OÜ	Metallijäätmete käitluskoht
JKK8400072	Paala tee 75 pinnasetäite koht	Hannes Kivistik	Muu tegevus
JKK8400092	Uusna ohtlike jäätmete käitluskoht	Epler&Lorenz AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK8400093	Kolga-Jaani ohtlike jäätmete kogumiskoht	Epler&Lorenz AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK8400094	Paistu ohtlike jäätmete kogumiskoht	Epler&Lorenz AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK8400095	Viiratsi ohtlike jäätmete kogumiskoht	Epler&Lorenz AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht
JKK8400098	Tomuski tee 10 jäätmekäitluskoht	Marico EST OÜ	Tavajäätmete käitluskoht, ümberlaadimisjaam, vaheladu
JKK8400104	Mustla jäätmejaam	Eesti Keskkonnateenused AS	Ohtlike jäätmete käitluskoht, tavajäätmete käitluskoht
JKK8400108	Mõnnaste tee 13 saekaater	Fraxinus OÜ	Tavajäätmete käitluskoht
JKK8400110	Undi Vili põllud Viljandi vallas	Undi Vili	Bioloogiline töötlus

6.2. MUSTLA JÄÄTMEJAAM

Jäätmejaam on üldjuhul detailplaneeringu ja projekti alusel rajatud ning tehniliselt varustatud jäätmekäitluskoht, kuhu on paigutatud kogumisvahendid jäätmete üleandmiseks ning kus võib toimuda nende esmane töötlemine, kokkupressimine mahu vähendamise ja transportimise eesmärgil ja millele on antud asjaomane keskkonnakaitse luba. Jäätmejaam on koht, kus omavalitsus loob võimaluse elanikel üle anda sorteeritud jäätmeid.

Mustla jäätmejaam, mis avati 2022. aastal, asub Mustla aleviku piiril Ülensi külas jäätmejaama kinnistul. Jäätmejaama ehitamist finantseeris SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja Viljandi vald.

Keskkonnaministri määruse järgi „Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ tagatakse jäätmejaamas vähemalt järgmiste olmejäätmeliikide vastuvõtmine elanikkonnalt:

- paber ja kartong (20 01 01);
- plastid (20 01 39);
- metallid (20 01 40);
- klaas (20 01 02);

- biolagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 01);
- biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed (20 01 08);
- bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 02, 20 02 03);
- pakendid (15 01), sealhulgas paber- ja kartongpakendid (15 01 01), plastpakendid (15 01 02), puitpakendid (15 01 03), metallpakendid (15 01 04), komposiitpakendid (15 01 05), klaaspakendid (15 01 07) ja tekstiilpakendid (15 01 09);
- puit (20 01 38);
- tekstiil (20 01 10, 20 01 11);
- suurjäätmed (20 03 07);
- probleemtoodete jäätmed (20 01 21*, 20 01 23*, 20 01 34, 20 01 35*, 20 01 36);
- ravimijäätmed (20 01 32, 20 01 31*, 20 01 95*, 20 01 96*, 20 01 97*, 20 01 98*);
- ohtlikke jäätmeid (20 01) ning olmes tekkinud ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid (15 01 10)*.

Tabel 9. Mustla jäätmejaamas kogutud jäätmekogused aastal 2023 (allikas: jäätmejaama operaatori jäätmearuanne)

Jäätmekood	Jäätmeliik	2023
15 01 01	Paber- ja kartongpakendid	4,60
15 01 02	Plastpakendid	0,46
15 01 04	Metallpakendid	2,62
15 01 06	Segapakendid	1,61
15 01 07	Klaaspakendid	3,84
16 01 03	Vanarehvid	8,29
17 02 01	Puit	3,45
17 05 06*	Eterniit	32,80
17 09 04	Ehitus- ja lammutusjäätmed	65,0
20 01 01	Vanapaber ja kartong	1,49
20 01 10	Rõivad	0,062
20 01 23*; 20 01 35*; 20 01 36	Elektri- ja elektroonikajäätmed	25,84
20 01 39	Plastid	0,39
20 02 01	Biolagunevad jäätmed	7,18
20 03 07	Suurjäätmed	13,32
*	Ohtlikud jäätmed	6,88
Kokku		177,83

Jäätmejaam on oluliseks jäätmehooldussüsteemi osaks, kus piirkonna kohalikud elanikud saavad üle anda sorteeritud jäätmeid. Jäätmejaamas ei hakata jäätmeid ladestama ega ole kavandatud rajada ka tööstuslikke sorteerimislahendusi. Taaskasutatavad jäätmed suunatakse ümbertöötlemisse, ladestamisele kuuluvad jäätmed viiakse jäätmejaamast edasi prügilasse.

6.3. JÄÄTMETE KOGUMISPUNKTID

Viljandi vallas asuvad neli jäätmepunkti:

- Kolga-Jaani aleviku jäätmete kogumispunkt, Apteegi tn 6b Kolga-Jaani alevik;
- Paistu ohtlike jäätmete kogumispunkt, Raamatukogu tee 2 Paistu küla;
- Uusna küla ohtlike jäätmete kogumispunkt, Saareküla tee 5a kinnistul Uusna Küla;
- Viiratsi ohtlike jäätmete kogumispunkt, Iva tee 17 Mäeltküla küla.

Kõigis neljas jäätmepunktis on võimalik üle anda ohtlikke jäätmeid, elektri- ja elektroonikaseadmeid ja elektroonikaromusid saab üle anda Viiratsi ja Kolga-Jaani kogumispunktis.

Plaanitavad tegevused Viljandi valla jäätmekäitluskohtade arendamisel:

- Kolga-Jaani kogumispunkti laiendamine;
- vastavalt vajadusele kogumispunktides taristu või inventari uuendamine;
- vastavalt vajadusele PrügiBingo või sarnase uuringu läbiviimine;
- luua jäätmejaamas mugavad lahendused kasutuselt kõrvale jäänud esemete taaskasutusse suunamiseks.

7. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEKÄITLUSKOHTADE KOHTA

7.1 JÄÄKREOSTUSOBJEKTID

Viljandi valla territooriumil teadaolevad jääkreostusobjektid on Holstre-Nõmme ABT, kus aruande alusel on jääkreostus likvideeritud ning Suislepa (Obriku) tagavaralennuväli, kus jääkreostus on suures osas likvideeritud.

7.2 SULETUD PRÜGILAD

Viljandi valla territooriumil paikneb endine Viljandi prügila, mis suleti 2012. aastal. Territooriumi haldaja on aktsiaselts Eesti Keskkonnateenused, kelle kohustus on teha sulgemiskavaga ettenähtud seireid ning hoida suletud ladestusala korras. Seireid teostatakse 30 aastat.

8. EELMISES JÄÄTMEKAVAS PÜSTITATUD EESMÄRKIDE TÄITMISEST

Viljandi valla jäätmekava 2018-2023 (edaspidi eelmine jäätmekava)¹⁵ oli koostatud jäätmehoolduse strateegiliseks kavandamiseks pärast haldusreformi ja omavalitsuste ühinemist.

¹⁵ Viljandi valla jäätmekava 2018-2023 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/409112018023?leiaKehtiv>)

Eelmise jäätmekava peaesmärgiks oli jäätmekäitluse hierarhiat järgiv säästev jäätmehooldus, mis oli ka Riigi jäätmekava 2014-2020 eesmärk. Eelmise jäätmekava peaesmärk jagunes omakorda kolmeks põhieesmärgiks:

- jäätmehoolduse süsteemi korrastamine
- infrastruktuuri arendamine ja haldamine
- järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.

Eesmärgideni jõudmiseks koostati jäätmekava juurde tegevuskava, mis oli eelmise jäätmekava Lisas 1 (tabelina). Tegevuskavas täpsustati konkreetset tegevused ja nende elluviimise aeg, mis aitavad kaasa strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Alljärgnevas tabelis 10 on toodud hinnang eelmise jäätmekavas seatud eesmärkide täitmisele.

Tabel 10. Eelmise jäätmekava perioodi eesmärkide täitmine

TEGEVUS	ELLUVIIMINE
ELANIKKONNA KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE	
Jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine ja infovoldikute koostamine	Osaliselt teostatud. Avaldatud on erinevaid jäätmehooldusalaseid artikleid, infovoldikuid ei ole koostatud.
Keskkonna ja jäätmehooldusalaste projektide läbiviimine	2020. aastal viidi läbi eterniidijäätmete kogumine ja 2024. aastal ohtlike jäätmete kogumisring. 2021. aastal ehitati Mustla jäätmejaam.
Korduskasutuse propageerimine läbi jäätmejaama	Korralikud taaskasutuseks kõlbulikud rõivad ja tekstiilid antakse üle Humana sorteerimiskeskusele.
OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE	
Ohtlike jäätmete vastuvõtmine Viljandi jäätmejaamas, Viiratsi, Ramsi, Kolga-Jaani ja Mustla alevike ning Paistu ja Uusna küla kogumispunktides	Teostatud
Ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine hajaasustusega piirkondades	Teostatud
Ohtlike jäätmete likvideerimine jääkreostusobjektidelt ja maa-ala korrastamine	Teostatud (Paistu ja Päre katlamaja mahuti likvideerimine)
Elektroonikaromude kogumise jätkamine Kolga-Jaani, Mustla ja Viiratsi alevike kogumispunktis.	Teostatud
MUUDE TAASKASUTATAVATE JÄÄTMETE KOGUMINE	
Pakendite kogumissüsteemi optimeerimine	Teostatud
Mustla jäätmejaama detailplaneeringu koostamine, projekteerimine ja ehitamine	Teostatud
Biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete kogumissüsteemist teavitamine ja süsteemi juurutamine	Teostatud
Kolga-Jaani ja Viiratsi alevike kogumispunktide laiendamine	Osaliselt teostatud. Viiratsi aleviku loodud jäätmeaod pakendite kogumiseks, Kolga-Jaani projekteeritud uus jäätmete kogumispunkt.

KORRALDATUD OLMEJÄÄTMEVEDU	
Korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine segaolmejäätmete, vanapaberi ja suurjäätmete kogumiseks ja veoks	Teostatud
JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDUS JA JÄRELEVALVE	
Viljandi valla jäätmevaldajate registri pidev täiendamine	Teostatud
Uue jäätmehoolduseeskirja koostamine ja vastuvõtmine	Teostatud
Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja täiendamine	Teostatud
MAASTIKUPILTI KAHJUSTAVA KASUTUSEST VÄLJALANGENUD EHITISTE LIKVIDEERIMINE	
Maastikupilti kahjustava ja kasutusest väljalangenud või lagununud ehitise lammutamise, sealhulgas taaskasutuse ja ringlussevõtu soodustamise ja maa-ala koristamise propageerimine	Kolga-Jaani alevikus lammutatud 2-korruseline puidust elamu, KredExi kasutusest välja langenud ehitise lammutamise toetuse toel.

9. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Jäätmetekke vältimine on jäätmehierarhia kõige prioriteetsem tase, mida tuleks arvestada ja eelistada jäätmekäitluse korraldamisel. Jäätmetekke vältimise alla loetakse:

- otsest vältimist – mõistlik tarbimine, keskkonda ja ressursse säästev tootmine
- korduskasutust – toote uuesti kasutamine esialgsel otstarbel
- korduskasutuseks ettevalmistamist – remontimine, ümberdisainimine, kontrollimine jne.

Jäätmetekke vältimise võimalused sõltuvad paljudest teguritest nagu majandusolukord, tarbijate teadlikkus, ressursitõhususe ja jäätmetekke vältimise meetmete rakendamise ulatus jne.

Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine. Elanikkonna teadlikkuse tõstmisel, teabe levitamisel ja jäätmete vältimisele suunatud initsiatiivide toetamisel ning vastavate tingimuste loomisel (nt kasutatud toodete korduskasutuseks tingimuste loomine) on omakorda võtmeroll kohalikul omavalitsusel. Oluline on arvesse võtta, et elanikel ja ettevõtetel peab olema võimalus panustada jäätmetekke vältimisse ja korduskasutusse.

Jäätmetekke vältimisele aitab olulisel määral kaasa teadlikkuse tõstmine, mis on suunatud nii omavalitsuse, ettevõtete kui ka tarbijate/elanikkonna teadlikkuse ja teadmiste suurendamiseks. Kooli- ja kogukonnaprogrammid, töötubade korraldamine ning meedia kasutamine aitavad tekitada teadlikkust jäätmete vältimise vajadusest ja meetoditest. Kohalikud algatused, nagu

prügi korjamise päevad või taaskasutusüritused, aitavad inimestel oma harjumusi muuta. Inimesed saavad ka teiste eeskujul õppida ja teadlikumalt tarbida.

Korduskasutuse suurendamiseks on üheks võimaluseks luua jäätmejaamades tingimused, kus inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kodumasinaid, kasutatud rõivaid jne.

Korduskasutuse töökojad või töötoad on üheks viisiks, kuidas aidata elanikel oma esemeid parandada, ümber disainida ja pikemalt kasutada. Korduskasutuse töökojad on kasulikud nii keskkonnale, majandusele kui ka inimestele. Need aitavad vähendada raiskamist, tugevdada kogukonda ja edendada loovust. Lisaks soodustavad nad jätkusuutlikumat eluviisi ja pakuvad inimestele võimalust arendada oma oskusi ning panustada ringmajandusse.

9.1. AVALIKEL ÜRITUSTEL JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Kõikidel avalikel üritustel tuleb rakendada jäätmete liigiti kogumist. Tulenevalt 02.07.2019. a jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta, on vajalik rakendada meetmeid, millega tagatakse ühekordselt kasutatavate plastist joogitopside (sh nende korkide ja kaante) ja toidupakendite tarbimise pidev vähenemine. Lisaks tuleb avalikel üritustel soosida liigiti jäätmete kogumist, et vältida biolagunevate, pakendijäätmete ja olmejäätmete segunemist. Avalikel üritustel peab toidu ja joogi serveerimiseks kasutama korduskasutatavaid anumaid ja söögiriistu (üleriigiline kohustus alates 01.01.2024).

9.2 BIOJÄÄTMETE RINGLUSSEVÕTT JA TEKKE VÄLTIMINE

Biolagunevate jäätmete põletamise ja ladestamise vähendamiseks ning ringlussevõtu suurendamiseks tuli hiljemalt 2023. aasta lõpust korraldada biojäätmete tekkekohalt kokku korjamine või alternatiivina kodukompostimine.

Biolagunevate jäätmete liigiti kogumise edendamiseks muudeti biolagunevate jäätmete liigiti kogumine kõigile kohustuslikuks. Biojäätmete eraldi kogumise kohustus tähendab, et kõikides kodudes, ettevõtetes, asutustes ja mujal, kus biojäätmeid tekib, tuleb biojäätmed koguda teistest jäätmeliikidest eraldi ja suunata need ringlusse. Ringlusse suunamise võimalusi on kaks: kas anda üle jäätmevedajale või kompostida. Kui biojäätmeid ei kompostita tekkekohal või kui kompostitakse vaid osa tekkivatest biojäätmetest, on kohustus kasutusele võtta biojäätmete kogumismahuti ning biojäätmed korraldatud jäätmeveos jäätmevedajale üle anda.

Eraldi kogutud biojäätmed vähendavad prügilates lagunedes tekkiva metaani heitkoguseid, mis aitavad kaasa kasvuhooneefekti vähendamisele ja kliimamuutustega võitlemisele. Biojäätmed sisaldavad olulisi orgaanilisi aineid ja toitaineid, mida kompostimise teel saab muuta kvaliteetseks mullaparandajaks, rikastades pinnast ning toetades looduslikku toitainekordumist. Biojäätmete eraldi kogumine aitab vähendada üldist prügi hulka, sest osa jäätmetest suunatakse ringlussevõtuks, mitte prügilasse. Kompostimine võimaldab vähendada sõltuvust keemilistest väetistest ning toetab kohalikke põllumajandus- ja aianduspraktikaid, pakkudes ökonoomset ja keskkonnasõbralikku alternatiivi.

Samal ajal on oluline tegeleda üha enam ka toidujäätmete tekke vähendamisega, mis on keskkonnamõju poolest väga kaalukas. Seega tuleb läbi toidujäätmete (toidukao) tekke vähendamise saavutada tulevikus ka köögi- ja sööklajäätmete koguse vähenemine.

2021. aastal valminud SEI Tallinna poolt tehtud uuringu „Toidujäätmete ja toidukao teke Eestis toidutarneahelas“¹⁶ andmetel tekib Eestis aastas ligikaudu 167 000 t toidujäätmeid ehk elaniku kohta 127 kg toidujäätmeid aastas. Uuringu andmetel tekib kõige suurem osa Eesti toidujäätmetest eri sektorite võrdluses kodumajapidamistes, mis moodustas kodudes tekkinud toidujäätmete kogus üle 48% kogu tekkivast toidujäätmete kogusest. Kodumajapidamistele järgnevad toidujäätmete tekkes toidutööstus, esmatootmine, seejärel kaubandus ning toitlustusasutused.

Kui vaadata eraldi vaid toidukadude võrdlust eri sektorite lõikes, näeme, et ka see on Eestis suurim kodumajapidamistes (40% kogu Eesti toidukadudest). Kodumajapidamistele järgnevad toidukadude koguste poolest kaubandus (24%), esmatootmine (23%), toitlustusasutused (9%) ning toidutööstus (4%). Eesti toidujäätmetest poole ehk ligikaudu 84 000 tonni aastas moodustab toidukadu ehk toiduna raisku läinud toit.

Seega tuleb vähendada toidujäätmete teket kodumajapidamistes teadvustades elanike seas neid põhjusi, miks toidujäätmed kodudes tekivad ja kuidas seda vältida. Kodudes visatakse toitu ära mitmel põhjusel:

- toidupakendil olev „parim enne“ või „kõlblik kuni“ kuupäev on möödunud
- korraga on valmis tehtud liiga suur ports toitu
- eelmise päeva toidu ülejääk ei tundu enam isuäratav
- puu- või köögivilja ei näe enam hea välja
- valmisatud toit ei ole lihtsalt maitsev
- leib-sai on läinud kõvaks või hallitama
- laps ei söö oma taldrikut tühjaks
- poest on ostetud liiga suur kogus toitu ja seda ei jõua ära tarbida
- kuna poest ostetud värsketele toiduainetele on vaja ruumi teha, visatakse vanemad toiduained ära jne.

Toidu raiskamise vähendamiseks tuleks suunata inimeste tähelepanu toidu raiskamisele, õpetada toidu säilitamist (külmikukombeid), luua võimalusi toidujagamiseks (toidukapi paigaldamine) jms. Toidukadu saab mitmel moel vähendada ka restoranides, kauplustes, koolides, lasteaedades, avalikel üritustel jm. Selleks tuleb osapooltel (sh vallavalitsus, toitlustajad, turustajad, toidupank, laste rikaste perede esindajad jne) teha omavahel koostööd.

9.3. MERE- JA MUUDE VEEKOGUDE PRÜGI VÄLTIMINE

Kuna Viljandi vald ei piirne merega, ei käsitleta jäätmekavas eraldi mereprügi vältimise, vähendamise ja koristamise meetmed. Küll aga võib peremeheta prügi jõuda merre siseveekogude kaudu. Veekogude äärsetel aladel, mida kasutatakse puhke- ja rannaalana, peab selle ranna haldaja korraldama rannaala koristuse ja vältima kogumisvahendite üle täitumist. Avalikus ruumis tuleb kasutada prügi lendumist vältiva disainiga kogumisvahendeid, et vältida kergesti lenduvate materjalide ja nendest tekkivate jäätmete laiali kandumine veekogudesse. Üldise jäätmetekke ja prügistamise vältimine ja vähendamine aitab kaasa ka mereprügi vähenemisele.

9.4. JÄÄTMETE LADESTAMISE VÄLTIMINE JA VÄHENDAMINE

Viljandi vallas kogutavate jäätmete käitlemisel on eesmärgiks nende taaskasutusse suunamine suurimas võimalikus mahu. See eesmärk kehtib kõikide jäätmeliikide osas. Jäätmete ladestamise vältimiseks on vajalik tagada järgmiste tegevuste tulemuslikkus:

- tagada jäätmete tekkekohal liigiti kogumine kõrge liigilise ja jäätmematerjalide füüsilise puhtuse osas;
- jäätmetele käitlusteenuste eraldi hankimine, kus on eelistatud jäätmete taaskasutamise toimingute rakendamine. Taaskasutamise toimingud peavad olema otstarbekad, s.t ei tohi tekitada täiendavaid ebamõistlikke keskkonnakoormuseid ega olla jäätmevaldajatele ebamõistlikult kalli hinnaga teenus;
- tugevdada koostööd teiste kohalike omavalitsustega pikaajaliselt toimivate ja vajaminevaid tulemusi tagavate käitluslahenduste arendamisel;
- luua jäätmete alaste tegevuste monitoorimise süsteem;
- luua selged regulatiivsed tingimused ja propageerida biolagunevate jäätmete kohtkompostimise võimalusi;
- teostada süsteemseid teavitustegevusi jäätmete liigiti kogumise kvantiteedi ja kvaliteedi tõstmiseks;
- jätkata suurjäätmete kogumise teostamist ja liita nende jäätmete kogumine korraldatud jäätmeveosse, et tagada ka tekkekohal üleandmise võimalus;
- jätkata korraldatud jäätmeveo mudeli arendamist;
- jätkata biolagunevate jäätmete äravedu korraldatud jäätmeveo raames ka järgneval jäätmeveo perioodil;
- jätkata pakendijäätmete kogumist tekkekohal üle valla kogumiskoti või konteineriga. Pakendipunktide võrgustik vajab pidevat monitoorimist ning sealjuures sobivate asukohtade määramist, heakorra tagamist. Segapakendite kogumine avaliku kogumisvõrgustiku raames tuleb viia minimaalseks.

9.5. KESKKONNASÄÄSTLIKE LAHENDUSTE RAKENDAMINE ASJADE JA TEENUSTE HANKIMISEL

Jäätmetekke vältimisel ja vähendamisel on oluline rakendada ringmajanduse põhimõtteid ja tegevuse elukaare hindamise tegevusi kõikide Viljandi valla poolt ostetavate teenuste ja asjade osas, samuti valla õigusaktide tingimuste kujundamisel, mis avaldavad mõju ressursside kasutamisele nt ehitustegevustes ringmajanduse põhimõtete rakendamise nõudmine.

Keskkonnasäästlikud riigihanked on üheks parimaks võimaluseks hankida parima keskkonnamõjuga teenuseid ja varasid.

Keskkonnasäästliku riigihankena defineeritakse Euroopa Liidus protsessi, mille käigus avalik sektor soetab toote, teenuse või töö, millel on vähendatud keskkonnamõju kogu elutsükli vältel võrreldes seda toote, teenuse või tööga, millel on samasugune primaarne funktsioon.

Keskkonnasäästlike riigihankide on kolme peamist tüüpi:

Süsteemi tasandi hanked: ostja kasutab riigihanget toote ostmisel lepinguna nii, et tekib toote taas- või korduskasutus. Üheks võimaluseks on osta toode koos kohustusega see tarnijal tagasi võtta ja taaskasutada (ka rent, liising) või soetada toote asemel kasutusteenus.

Tarnija tasandi hanked: hankija kirjeldab hangitava toote või teenuse loomise protsessi nii, et see vastaks ringmajanduse põhimõtetele.

Toote tasandil: hankija kirjeldab hangitava toote/teenuse tehnilised omadused, mis väljendavad selle toote/teenuse keskkonnasäästlikust.

10. JÄÄTMETE KOGUMISSÜSTEEMIDE ARENDAMINE

10.1. JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE JA TAASKASUTAMISE EDENDAMINE

Jäätmeseadus määrab Viljandi valla ülesandeks korraldada jäätmete liigiti kogumist selliselt, et oleks tagatud nende taaskasutamine võimalikult suures ulatuses. Liigiti kogumise edendamisel on kandvaks eesmärgiks jäätmeseaduse § 136³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmine. Kõik taaskasutamise, s.h ringlussevõtu sihtarvud on esitatud peatükis 11 jäätmehoolduse eesmärgid tabelis 11.

Jäätmekava koostamise ajal on võimalik olemasolevate andmete põhjal statistiliselt hinnata, millisel määral on Viljandi vald erinevaid jäätmeliike liigiti kogunud. Samas puuduvad andmed, millises mahus ja millisel viisil on Viljandi valla jäätmeid reaalselt taaskasutusse suunatud. Liigiti kogumine ei tähenda automaatselt jäätmete taaskasutamist ega ringlusse suunamist.

Liigiti kogumise edendamiseks on vajalik rakendada nõuetekohane kogumislahendus kogu Viljandi valla haldusterritooriumil ja kõikide jäätmevaldajate osas, s.t hõlmata korraldatud jäätmeveoga kõik jäätmevaldajad ning teostada regulaarset järelevalvet liigiti kogumise kvaliteedi osas.

Käesoleva jäätmekava perioodil on liigiti kogumise ja taaskasutamise vaates kaks peamist eesmärki:

- 1) biolagunevate jäätmete tekkekohal liigiti kogumise ja kompostimise korraldamine, mis annab määrava mõju olmejäätmete taaskasutamise edendamisele;
- 2) muude olmeliste jäätmeliikide tekkekohal kogumine viisil, mis võimaldab nende jäätmeliikide edasist taaskasutamist ladestamise ja energeetilise kasutuse asemel.

Antud eesmärgi saavutamiseks fikseeriti vajalikud asjakohased tingimused Viljandi valla jäätmehoolduseeskirjas ja määrati tingimused jäätmete veole ja käitlemisele. Jäätmematerjalide lokaalse taaskasutamise edendamiseks saab Viljandi vald luua valmisoleku võtta valla haldusterritooriumil kasutusse valla biolagunevatest jäätmetest toodetud komposti.

Ettevõtlussektori jäätmete tekke ja käitluse osas, mis ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud, on vajalik saada Viljandi valla poolne ülevaade järgmises:

- milliseid isikuid milliseid jäätmeid tekitavad;
- miks jäätmed tekkivad (s.t sisendinfo tootmisprotsesside tõhustamise vajaduse analüüsiks);
- kuidas jäätmeid käideldakse;
- kas ja milles saab Viljandi vald ettevõtteid toetada nende tegevuste tõhustamiseks jäätmetega seoses;
- jäätmetest tulenevate keskkonnamiskide kaardistamine koos riskide maandamise meetmete väljatöötamisega koostöös ettevõtetega;

- millised on muud tegevused ja meetmed, mis toetavad Viljandi valla ettevõtluskeskkonna arengut jäätmehoolduse tegevuste aspektist.

Eeltoodud eesmärgi saavutamiseks on omavalitsusel võimalus kehtestada ettevõtetele jäätmekava nõue. Kohaliku omavalitsus võib nõuda isikult, asutuselt ja tootjate ühenduselt nende jäätmealase tegevuse kohta teavet tasuta, lisaks võib kohalik omavalitsus nõuda oma haldusterritooriumil tegutsevalt isikult, asutuselt ja tootjate ühenduselt jäätmekava koostamist oma kulul ning esitamist, kui see on vajalik kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava koostamiseks või ajakohastamiseks. Kava koostamise nõue kehtestamine toimub jäätmeseaduse alusel.

10.2. PAKENDITE JA PAKENDIJÄÄTMETE KÄITLEMISE KAVA

Olemasolevate pakendijäätmete kogumise mahutite andmed (seisuga 01.11.2024), mis sisaldavad asukohta, mahutitesse kogutavat jäätmeliiki ning vastutavat taaskasutusorganisatsiooni on välja toodud tabelis 4.

Segapakendid on olemuselt kõige suurema tekkemahuga oluline jäätmeliik, mille kogumine avaliku võrgu kaudu ei ole olnud efektiivne ja on tekitanud olulisi probleeme kogutud jäätmete kvaliteedi ja liigilise puhtuse osas. Samuti soosib avalik kogumisvõrk kui anonüümne lahendus liigiti kogumise nõuete rikkumist ning toob kaasa pidevaid jäätmereostusi, mille koristamine tekitab Viljandi vallale täiendavaid kulusid. Klaaspakendid on jäätmeliik, mille suunamine materjalina ringlusesse on võimalik 100% lähedases mahus, mistõttu on oluline seda jäädet võimalikult efektiivselt koguda.

Kuna minimaalne nõue segapakendi kogumiseks konteinerite arvu näol on täidetud, tuleb liigiti kogumise suurendamiseks lisaks kasutusele võtta muid meetmeid.

Pakendijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutuse määra on võimalik suurendada juba juurdunud pakendite eraldi kogumist veelgi edendades. Seetõttu on oluline muuta pakendite eraldi kogumine elanikkonnale mugavamaks ja teha intensiivsemat teavitustööd. Mugavust loob nii pakendikotiteenus kui ka konteinerite lähedus pakendijäätmete tekkekohale. Pakendite viimine vastavasse konteinerisse ei tohi olla ebameeldiv toiming (prügi vedeleb ümbruses, konteinerid on ületäitunud, pole töökorras või on määrdunud ja haisevad). Avalikud pakendikonteinerid peaksid asuma seal, kus jäätmevaldajad nagunii käivad – eelkõige kaupluste vahetus läheduses ja suuremate kortermajade juures, hajaasustusega piirkondades ka suuremates külates.

Olmes tekkivate tagatisrahata pakendijäätmete kogumine muutub kohaliku omavalitsuse üksuse ülesandeks, kuid pakendijäätmete käitlemise korraldamine jääb taaskasutusorganisatsioonide kohustuseks. Kohaliku omavalitsuse korraldusel kokku kogutud pakendijäätmed antakse üle taaskasutusorganisatsiooni vaheladustuskohta. Igale taaskasutusorganisatsioonile üleantavate pakendijäätmete vaheladustuskoht (üleandmiskoht) fikseeritakse omavalitsuse ja KOV taaskasutusorganisatsioonide vahelistes lepingutes.

Jäätmeseaduse ja pakendiseaduse kohaselt peab kohalik omavalitsus korraldama olmes tekkivate tagatisrahata pakendi jäätmete kokku kogumise korraldatud jäätmeveo raames.

Tiheasustusalal tuleb pakendi jäätmed tekkekohalt eraldi kogumisvahenditesse koguda järgmiselt:

- 1) paber- ja kartongpakendijäätmed koos paberi ja kartongijäätmetega;
- 2) joogikartong koos plast- ja metallpakendijäätmetega.

Väljaspool tiheasustusala tuleb pakendijäätmete kogumine korraldada vähemalt korteriühistute juures.

Viljandi valla jäätmete liigiti kogumise eesmärgiks on vähendada segaolmejäätmete tekke mahtu, suurendada jäätmete ringlussevõtmist ja muud taaskasutamist kontrollitud viisil.

Eeltoodust tulenevalt on Viljandi vallas juba rakendatud korraldatud jäätmeveo raames segapakendite, klaaspakendite ning paber- ja kartongijäätmete kohtkogumist ja vedajale üleandmist detailplaneeringu koostamise kohustusega aladel, mis loob jäätmevaldajatele mugava lahenduse jäätmete tekkekohal üleandmiseks ning toetab valla eesmärkide saavutamist.

Hajaasustuses asuvad jäätmevaldajad võivad segapakendid, klaaspakendid ning paber- ja kartongijäätmed anda üle korraldatud jäätmeveo raames, viia avalikesse kogumismahutitesse või jäätmejaama.

Juhul, kui tekkekohal kogumine suureneb, võib koostöös taaskasutusorganisatsioonidega vähendada avalike kogumiskohtade tihedust ja koosseisu kortermajade juures ning need kogumiskonteinerid ümber paigutada hajaasustusse ja müügikohtade juurde. Oluline on tagada, et ka hajaasustuses avalikes kogumispunktides saab üle anda korraga nii segapakendeid kui ka klaas- ja paberpakendeid. Pakendikonteinerite paigaldamisel tuleks eelistada müügikohti, kus kliendid pääsevad mugavalt kogumiskonteineriteni.

Jäätmete liigiti kogumise edendamine eeldab jätkuvat ja regulaarset teavitamist. Teavitustöö käigus tuleb infot levitada:

- 1) otsepostitusena paberkirja või e-kirja teel;
- 2) kohalikus ajalehes, omavalitsuse ja taaskasutusorganisatsioonide veebilehtedel, sotsiaalmeedia kanalites ning e-uudiskirjades;
- 3) kauplustes ja valla avalikes teabepunktides;
- 4) korraldada kohalikke teavitusüritusi või infotunde, kus selgitatakse uue süsteemi toimimist ja liigiti kogumise tähtsust;
- 5) kaasata haridusasutusi ja kogukonnaorganisatsioone, et jõuda laiemalt erinevate vanuserühmadeni.

Vajalik on pidev inimeste informeerimine pakendite liigiti kogumise vajadusest ning pakendijäätmete konteinerite sihtotstarbest vältimaks pakendikonteinerite kasutamist olmejäätmete tarbeks.

10.3. OLMEJÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE ARENDAMINE

Olmejäätmete liigiti kogumist korraldab kohalikomavalitsus. Selleks, et tagada jäätmematerjali parem kvaliteet, suurendada selle taaskasutusvõimalusi ning vältida olmejäätmete sortimisel

ülearust energia- ja tööjõukulu, peab jäätmetekitaja kasutama kõiki võimalusi olmejäätmete liigiti kogumiseks nende tekkemomendil ja nende üleandmiseks jäätmekäitlejale liikide kaupa.

Jäätmete kokku kogumine võib hõlmata erinevaid kogumise viise, kas ühekaupa või komplekselt. Olmejäätmete liigiti kogumise sihtarvu saavutamiseks tuleb arendada ja rakendada erinevaid jäätmete liigiti kogumise viise.

Segaolmejäätmed (20 03 01)

Segaolmejäätmete kogumine toimub Viljandi vallas korraldatud jäätmeveo raames. Segaolmejäätmete kogumisega seotud nõuded sätestab Viljandi valla jäätmehoolduseeskiri. Valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus segaolmejäätmete tekkemaht väheneb ning segaolmejäätmed sisaldavad vähem neid jäätmeliike, mis alluvad tekkekohal liigiti kogumise nõudele.

Biolagunevad köögi- ja sööklajäätmed (20 01 08)

Liigiti kogutud köögi- ja sööklajäätmete kogumine on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Samaaegselt tuleb propageerida biojäätmete kohtkompostimist eramute juures ning suurendada elanikkonna teadlikkust biojäätmete liigiti kogumise kohustusest. Köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumise suurendamiseks tuleks köögi- ja sööklajäätmete äraandmist soodustada võrreldes segaolmejäätmetega (näiteks veohinna kaudu).

Biolagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 01)

Aia- ja haljastujäätmete üleandmine korraldatud jäätmeveo raames on vabatahtliku teenusena tellitav tiheasustusalal ja kompaktse hoonestusega alal asuvatele jäätmevaldajatele. Hajaasustusalal asuvatel jäätmevaldajatel ei ole võimalik jäätmeveo teenust tellida, neil tuleb rakendada kohapealset compostimist või anda jäätmeid üle jäätmejaamades. Eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus biolagunevate jäätmete liigiti kogumisega on hõlmatud kõik jäätmevaldajad ning soodustatud on tekkekohal compostimise rakendamine vastavalt nõuetele.

Paber ja kartongi (20 01 01)

Kogumisel on oluline tagada nende jäätmete liigiti kogumine tekkekoha lähedal ning suunata taaskasutusse. Vanapaberi ja kartongi kogumise lahendus oleks nende jäätmete kogumise jätkamine korraldatud jäätmeveo raames. Vanapaberi üleandmine elanikele tuleb muuta mugavamaks.

Pakendid (jaotise 15-koodiga jäätmed)

Tuleb soosida koostööd MTÜ-ga Eesti Taaskasutusorganisatsioon, Tootjavastutusorganisatsioon OÜ-ga, Eesti Pakendiringlus OÜ-ga ja Eesti Pandipakend AS-ga pakendijäätmete tekkekohal liigiti kogumiseks ja korraldatud jäätmeveo raames äravedu. Lisaks tuleb teostada pidevat teavitustööd pakendijäätmete liigiti kogumise vajaduse ja reeglite osas kaasates samuti eelminetatud organisatsioone.

Tekstiil (20 01 10, 20 01 11)

Tekstiilijäätmete liigiti kogumine on kohustuslik, kuid nende ringlussevõtu tehnoloogiad ja võimekus on alles arenemas. Seetõttu on esmatähtis tekstiilijäätmete teket üldse vältida. Kohaliku omavalitsuse üksusel on kohustus korraldada tekstiilijäätmete liigiti kogumine hiljemalt 1. jaanuariks 2025. Tekstiilijäätmete liigiti kogumise tagamiseks on need jäätmed liidetud korraldatud jäätmeveosse. Liigiti kogutud tekstiilijäätmeid on võimalik koguda tekkekohalt korraldatud jäätmeveo raames kogumisringide kaudu ning lisaks ära anda Mustla ja Viljandi jäätmejaamas.

Klaas (20 01 02), puit (20 01 38), plastid (20 01 39) ja metallid (20 01 40)

Nende jäätmete liigiti kogumine ja ära andmine on tagatud Mustla ja Viljandi jäätmejaamas.

Ohtlikud jäätmed ja elektroonikaromud (*)

Liigiti kogutud ohtlikud jäätmed ja elektroonikaromud on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga. Lisaks on tagatud nende jäätmete äraandmine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas, Kolga-Jaani, Viiratsi, Paistu ja Uusna kogumispunktides.

Suurjäätmed (20 03 07) ja ehitus- ja lammutusjäätmed (jaotise 17-koodiga jäätmed⁸)

Suurjäätmete liigiti kogumist tuleb jätkata korraldatud jäätmeveoga ning tagada nende jäätmete vastuvõtmine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas. Puidutööstusettevõtete puidujäätmeid tuleb koguda liigiti nende tekkekohas ning võimalusel kasutada neid materjalipõhiselt või suunata energiakasutusse. Ehitus- ja lammutusjäätmete puhul tuleb jälgida, et neid jäätmeid taaskasutatakse maksimaalsel tasemel ning eelistatakse nende ringlussevõttu. Ehitus- ja lammutusjäätmete vastuvõtmist tagatakse jäätmejaamade kaudu.

10.4. KOLGA-JAANI JÄÄTMEJAAMA ARENDAMINE

Kolga-Jaani jäätmejaam asub Apteegi tn 6b Kolga-Jaani alevik. IBG-EHITUS OÜ poolt 2022. aastal koostatud põhiprojekti „Kolga-Jaani jäätmeaia ehitusprojekt“ alusel on planeeritud muuta olemasolev jäätmejaam iseteeninduslikuks jäätmejaamaks.

Jäätmejaam on koht, kus omavalitsus loob võimaluse elanikel üle anda sorteeritud jäätmeid. Jäätmejaama plats on asfalteeritud, taristu arendamise käigus piiratakse territoorium piirdeaiaga ning paigaldatakse videovalve. Videovalvekaamerad on suunatud nii väravast sissesõiduteele kui jäätmeaia platsile, et oleks võimalik tuvastada sõidukite registreerimisnumbreid ja isikuid, kes on valesti jäätmeid paigutanud.

Jäätmejaamas nähakse ette alljärgnevad toimingud:

- 1) liigiti kogutud taaskasutatavate jäätmete vastuvõtmine (paber, papp, pakend, tekstiil jmt)
- 2) suuremõtmeliste jäätmete vastuvõtt (mööbel, elektroonika, ehitus jmt)
- 3) ohtlike jäätmete vastuvõtt
- 4) vanade rehvide vastuvõtt

Jäätmejaam on varustatud konteineritega ja ladustusplatsiga. Suuremõtmeliste jäätmete (suurjäätmed, vanarehvid, ehitusjäätmed, puidu- metalli- ja plastijäätmed ning eterniidi ja

aknaklaasi) kogumiseks kasutatakse liftdumper või multilift konteinereid. Elektri- ja elektroonikajäätmeid tuleb sademete eest kaitsta, seetõttu kogutakse neid suletavas, vettpidavas ja ilmastikukindlas merekonteineris või ilmastikukindlalt kaetud konteineris. Ohtlike jäätmete kogumiseks paigaldatakse spetsiaalne ohtlike jäätmete kogumiskonteiner, mis on varustatud nõuetele vastava taaraga ohtlike jäätmete liigiti kogumiseks.

Vanapaberi, segapakendite ja klaaspakendite kogumiseks kasutatakse molok-tüüpi süvamahuteid. Korduskasutuseks sobilikku tekstiili ja rõivad kogutakse riidekonteineris ning kasutuskõlbatuid tekstiile ja rõivaid metallkonteineris.

Kolga-Jaani jäätmejaam on planeeritud reserviga, et sinna on võimalik edaspidi vastavalt vajadusele juurde lisada konteinereid kui vajadus tekib.

Jäätmejaama eesmärgiks on valla jäätmehoolduse korraldamine vastavuses valla jäätmekavale ja valla jäätmehoolduse korrastamine keskkonnaohutu, majanduslikult põhjendatud ja organisatsiooniliselt tagatud süsteemi alusel. Jäätmejaamas ei hakata jäätmeid ladestama ega ole kavandatud rajada ka tööstuslikke sorteerimislahendusi.

Jäätmejaama rajamisel on positiivne mõju, see võimaldab kohalikul omavalitsusel täita jäätmeseadusest tulenevat kohustust korraldada jäätmete sortimist ja liigiti kogumist, vähendades seeläbi jäätmetest tekkivat negatiivset keskkonnamõju.

10.5. JÄÄTMEMAJADE RAJAMINE

Hajaasustus piirkondades on jäätmekäitus sageli keeruline, kuna majapidamised asuvad üksteisest kaugel ning individuaalne jäätmete kogumine võib olla ebaefektiivne ja kulukas. Selle probleemi lahendamiseks on üheks tõhusaks lahenduseks kogukondlikud jäätmemajad, mis võimaldavad elanikel oma jäätmeid liigiti koguda ja keskkonnasäästlikult käidelda.

Jäätmemajade all mõistetakse maju, katusealuseid ja aedikuid, kuhu hajaasustuses elavad inimesed saavad viia oma sorteeritud taaskasutatavad jäätmed ja segaolmejäätmed. Lukustatavad jäätmemajad takistavad võõraste juurdepääsu konteineritele, mille korral konteineritesse ladustatakse vaid antud kogukonna jäätmed ning eri liiki jäätmed pannakse selleks ette nähtud konteinerisse. Vajadusel tuleb jäätmemajad varustada videovalvega, et jälgida konteinerite sihipärast kasutamist.

Jäätmemajad peaksid olema kergesti ligipääsetavad ja paiknema strateegilistes kohtades, kus need teenindavad mitut majapidamist. Jäätmemaja tuleb paigaldada nii, et jäätmeveokil oleks tagatud takistamatu juurdepääs konteinerite vahetusse lähedusse. Töötsoon konteinerite ees tuleb hoida puhas lumest ja jääst, et oleks võimalik laadimistöode teostamine. Samuti tuleb tagada ratastega konteinerite paiknemine kõvakattega (asfalt, betoon vms), ümbritsevaga samal tasapinnal paikneval alusel, et oleks võimalik konteinereid veoki juurde toimetada.

Fotod 1. ja 2. Näited jäätmemajadest (allikas: MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus)

Jäätmemajaga peab olema tagatud vähemalt korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete kogumine. Kuna jäätmete liigiti kogumisel ühe enam rakendatakse tekkekohalt kogumist, tuleb jäätmemaja rajamisel arvestada lisakonteineritega klaaspakendi, väikeelektroonika ja tekstiili kogumiseks, nii saab eraldi kogutud jäätmeliike mugavamalt ära anda, väheneb vajadus jäätme punkti või jäätmejaama külastada ning paraneb jäätmete ringlusesse võtt.

10.6. KORRALDATUD JÄÄTMEVEO ARENDAMINE

Korraldatud jäätmeveoga on vajalik hõlmata kõik need jäätmeliigid, mille kogumine ja käitlemine toimub arusaadavatel tingimustel ning mille edasine käitlemine otseselt toetab Viljandi valla eesmärgi olmejäätmete ringlussevõtu sihteesmärkide osas: segaolmejäätmed, paberi ja kartongijäätmed, köögi- ja sööklajajäätmed, aia- ja haljastujäätmed, pakendijäätmed, tekstiilijäätmed, suurjäätmed, ohtlikud jäätmed ja probleemtooted.

Jäätmete liigiti kogumisel peab olema tagatud tegevuse otstarbekus, s.t iga tegevus peab olema majanduslikult otstarbekas, jäätmevaldajale arusaadav ja teostatav ning looma kontrollitavat väärtust jäätmete taaskasutamisel. Vastavat otstarbekust reguleeritakse jäätmehoolduseeskirja tingimustega.

Eesmärgiks on Viljandi valla jäätmetekitajate 100%-line hõlmamine jäätmeveoga olmejäätmete osas, mis võimaldab:

- vältida tekkivate jäätmete väärkäitlemist,
- tagada teenuste kvaliteeti ja teenuste kulupõhist hinnastamist,
- tagada andmete haldamist vajalike analüüside ja juhtimisotsuste langetamiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastamine saab toimuda ainult põhjendatud tingimustel vastavalt jäätmeseadusele ja jäätmehoolduseeskirjale.

Lisaks jäätmeveohankele tuleb läbi viia jäätmete käitlusteenuse hange, millega leitakse kogutavatele jäätmetele sobiv käitluslahendus ning tagatakse seeläbi ringlussevõtu sihttarvu saavutamine. Sihttarvu saavutamiseks on võimalik käitlushangetes nõuda eri jäätmeliikide puhul eri tasemel ringlussevõttu. Erinevatele jäätmeliikidele võib hankida erinevad

käitluslahendused. Omavalitsus ei hangi pakendijäätmete käitlusteenust, kuna nende käitluse korraldavad taaskasutusorganisatsioonid.

10.7. JÄÄTMETEKITAJATE TEADLIKKUSE TÕSTMINE

Jäätmekavaga püstitatud eesmärkide elluviimine eeldab elanike kaasamist ja vastavat selgitustööd. Jäätmete tekke vähendamine, jäätmete sorteerimine ja käitlemine tekkekohas sõltub suurel määral elanike valmisolekust jäätmehoolduse reegleid mõista ja rakendada, seeläbi jäätmekäitluses seatud eesmärgid saavutada.

Viljandi vald suurendab elanike teadlikkust läbi järgmiste tegevuste:

- **üldise jäätmealase teabe edastamine** – hõlmab konkreetne teabe edastamist, mis kirjeldab iga jäätmeliiki ja iga jäätmekäitluse toimingute reegleid. Oluline on teavitada elanikke jäätmekäitluse üldistest põhimõtetest, eri jäätmeliikide iseloomust ja jäätmetele kehtivatest käitlusnõuetest ning nende taaskasutamise positiivsest efektist keskkonnale;
- **elanikkonna teavitamine jäätmehoolduse korraldusest** – hõlmab pidevat ajakohastatud jäätmehooldusala informatsiooni levitamist Viljandi valla veebilehel, sotsiaalkanalites ja Viljandi vallalehes vähemalt kord aastas. Lisaks kajastama jäätmenõustamise alased tegevusi sh jäätmealaste ja tootjavastutusalaste teavituskampaaniate vahendamist omavalitsuse veebilehel ning eeskujuliku jäätmekäitumise tunnustamist. Siinkohal on koostöö nii avaliku sektori kui ka erasektori esindajatega vajalik, et ellu viia ühiseid teavituskampaaniaid ja projekte;
- **jäätmealaste juhendmaterjalide levitamine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega** – hõlmab pakendijäätmete kogumiskonteinerite asukohtade kohta info levitamist korteriühistutes ja eramajapidamistes, sh pakendite sortimisjuhise tutvustamist elanikele. Oluline on elanike teavitamine ohtlike jäätmete liigiti kogumise võimalustest ja vajalikkusest. Tuleb koostada ja elanike seas levitada juhendmaterjale biojäätmete, sh kompostimise võimaluste ja komposti kasutamise kohta ning paberi ja kartongi liigiti kogumise kohta. Elanikele peab kätte olema saadav info jäätmejaamades üleantavate jäätmeliikide ja hindade kohta;
- **koostöös jäätmekäitlejate ja tootjate ühendustega keskkonna- ja jäätmehooldusala infopäevade läbiviimine** – Oluline on omavalitsuse hariduse- ja noorteenustes regulaarne jäätmete vältimise ja liigiti kogumise infopäevade korraldamine vähemalt kord aastas. Lisaks jäätmete vältimise ja liigiti kogumise kohta informatsiooni levitamine omavalitsuses toimuvatel erinevatel sündmustel.

10.8. JÄRELEVALVE TÕHUSTAMINE

Järelevalvet jäätmekäitluse üle teostavad järgmised institutsioonid:

- Viljandi vald
- muu seadusega määratud asutus.

Järelevalve efektiivne toimimine toetab otseselt jäätmekavaga seatud eesmärkide saavutamist. Selleks peab Viljandi vallavalitsus edendama koostööd teiste järelevalvet teostavate asutustega ning rakendama piisavalt ressursse süsteemse järelevalve läbiviimiseks. Korraldatud jäätmeveo raames on otstarbekas anda osaline järelevalve ülesanne informatsiooni kogumise

osas jäätmeveo teostajale, kes omab igapäevast kontakti ja ülevaadet kõikide jäätmeveoga hõlmatud jäätmevaldajate tegevuste osas jäätmete liigiti kogumisel.

Viljandi vallas on kasutusel jäätmevaldajate register. Pidevalt ajakohastatud ja korrastatud jäätmevaldajate registri abil on võimalik teostada kontrolli korraldatud jäätmeveoga liitumise üle. Sellest tulenevalt peab jätkuma jäätmevaldajate registri pidamine (haldamine, täiendamine ja uuendamine) ja selle põhjal järelevalve tegemine, sealhulgas ka ettevõtete osas. Lisaks tuleb jätkata järelevalvet korraldatud jäätmeveost vabastuse saanud kinnistute üle ning vajadusel tuleb rikkujaid ka vastutusele võtta ning teha koostööd Keskkonnaametiga.

Oluline on jätkata pistelist järelevalvet ehitusjäätmete käitlemise nõuete osas. Ehitus- ja lammutusjäätmete nõuetekohase käitlemise kontrollimiseks tuleb jätkata jäätmeõiendi ning jäätmete nõuetekohast käitlemist tõendavate dokumentide nõudmist ehitise kasutusloa taotlemisel.

Järelevalve pidev ja efektiivne teostamine aitab ennetada mitmete probleemide väljakujunemist, tekkinud probleemide kiiret lahendamist ja seeläbi ka Viljandi valla rahalisi vahendeid ja muid ressursse säästlikumalt kasutada.

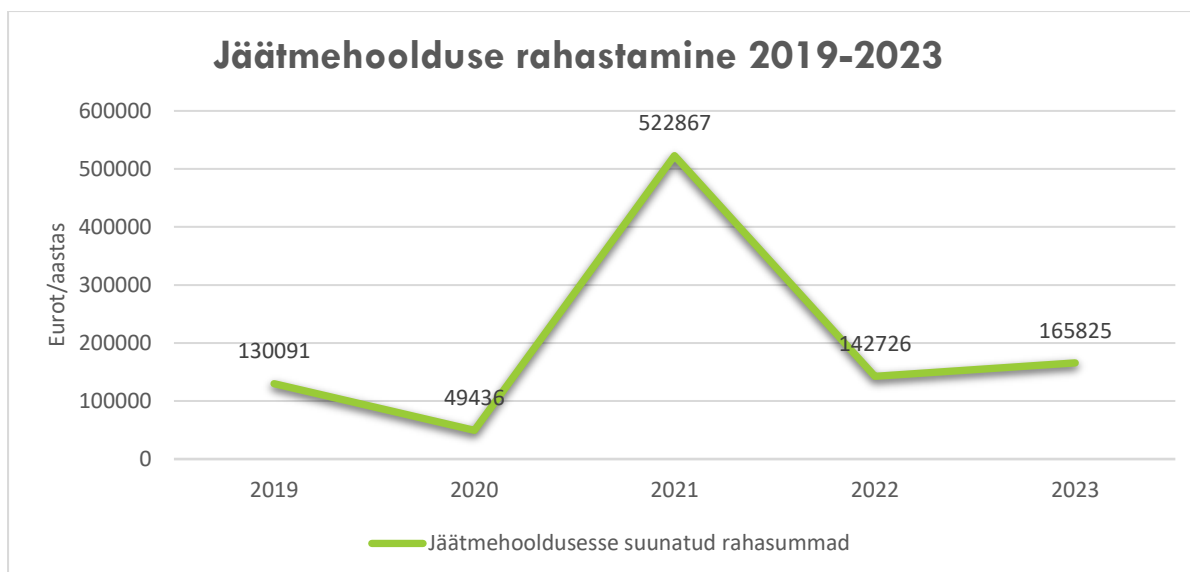
10.9. JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMISE RAHASTAMINE

Jäätmehoolduse arendamisel on kolm põhieesmärki:

- jäätmehoolduse süsteemi korrastamine;
- infrastruktuuri arendamine ja haldamine;
- järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.

Tänased peamised rahalised kulutused on seotud jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamisega ja jäätmekäitluse igapäevase haldamiskuludega. See hõlmab endas korraldatud jäätmeveo korraldamisest kuni avalike kohtade jäätmekäitlusteenuste pakkumiseni.

Viljandi valla jäätmehoolduse arendamine toimub omavalitsuse eelarvelistest vahenditest ja sihtotstarbelistest tuludest. Lisaks otsitakse jäätmehoolduse arendamiseks riiklike toetusprogrammide kasutamise võimalusi (näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskus).

Joonis 15. Viljandi valla jäätmehoolduse rahastamine aastatel 2019-2023 (allikas Viljandi vald).

Omavalitsuse võimalused jäätmehooldust arendada ja rahastada on täna kehtiva regulatsiooniga piiratud. Omavalitsusel lasub küll kohustus korraldada jäätmehooldust, kuid rahalisi vahendeid selleks oma eelarves napib ja riigi toetus läbi KIKi toetusmeetmete vajalike tegevuste elluviimiseks ei ole piisav. Seega omavalitsusel puudub sisuliselt jäätmehoolduse arendamiseks rahastusallikas. Jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on üheks võimaluseks luua omavalitsuskeskne jäätmemudel. See hõlmab jäätmevaldajate üle arvestuse pidamist, nendega arveldamist ja nõustamist läbi kohaliku omavalitsuse või vastava KOVide koostöö üksuse. Sellise jäätmemudeli rakendamine võimaldab omavalitsusel kehtestada jäätmevaldajatele jäätmetasu, mis katab omavalitsuse korraldatavate teenuste osutamise ehk jäätmehoolduse kulu.

Keskkonnapoliitika põhimõte „saastaja maksab“ ja „tootja vastutus“ tähendab seda, et jäätmekäitluse kulud maksab kinni tarbija/jäätmetekitaja. Samuti on jäätmeseadusega sätestatud põhimõtted, et jäätmekäitluse kulud kannab jäätmetekitaja.

Omavalitsuse jäätmetasu on võimalik kujundada selliselt, et õigesti liigiti kogutud jäätmete üleandmine on mitu korda odavam segaolmejäätmete üleandmisest ning valesti liigiti kogutud ja liigiti kogumata jäetud jäätmete üleandmine on märgatavalt kallim.

Tasu läbipaistvuse saavutamiseks on oluline kindlalt fikseerida, mida jäätmetasu sisse arvestatakse ja milliseid kulusi selle eest tehakse. Tasu kogumise ja kasutamise andmed tuleb regulaarselt avalikustada ja hoida need andmed kättesaadavana omavalitsuse veebilehel.

Omavalitsuse jäätmetasu hulka on võimalik arvestada jäätmehooldusega seotud kulud:

- kogumisvahenditega seotud kulu (sh konteinerid, biolagunevad kotid või paberkotid, süvamahutid, kompostird);
- jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega seotud kulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmete vedu jäätmejaamadest, avalikest konteineritest ja kogumisringide käigus;
- kogutud jäätmete käitlemise kulu (sh järel sortimine, segaolmejäätmete ladestus või põletus, liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtt);

- jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamis-, sulgemis- ja järelhoolduskulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmejaamade, kompostimisväljakute, sorteerimisjaamade, kogumiskohtade rajamine, olemasolevate rajatiste hooldamine, arendamine ja opereerimine;
- korduskasutuslahendustega seotud kulud (sh ringlusmajad);
- administratiivne töö (jäätmevaldajate registri teenus, jäätmevaldajatega arveldamine, liikmemaks),
- teavitus (kampaaniad, üritused, juhendmaterjalide valmistamine ja levitamine),
- järelevalvega kaasnevad kulud (sh valvekaamerad, üleantavate jäätmete kontrollimine),
- muud seotud kulud (nt uuringud, prügikoristus, toetused).

Elektroonikajäätmete ja pakendijäätmete käitlemise puhul maksavad otseselt kulud kinni tootja- ja taaskasutusorganisatsioonid, kaudselt aga ka lõpptarbijad (jäätmekäitluskulud lisatakse toodete hindadele).

Kohalikul tasandil kehtestatud jäätmetasu võimaldab rohkem paindlikkust ja kohalike oludega arvestamist kui riiklikul tasandil kehtestatud jäätmemaks. Kohalik omavalitsus saab jäätmetasu suuruse üle otsustamisel võtta arvesse jäätmete ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks vajaminevaid tegevusi ja investeeringuid.

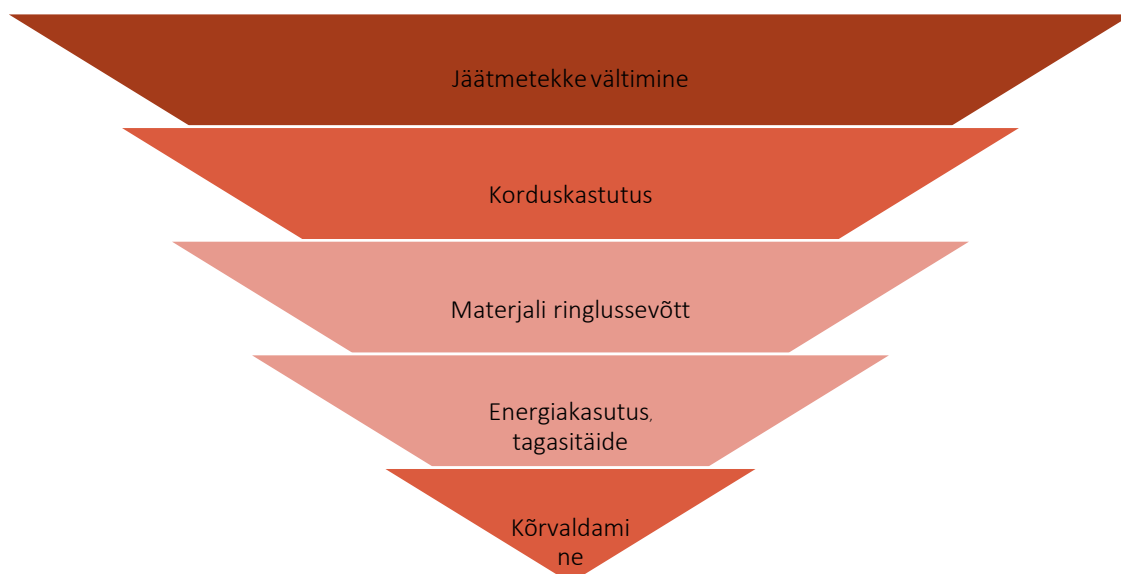
11. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID

Jäätmehoolduse arendamisel ja tegevuste elluviimisel tuleb lähtuda erinevatest eesmärkidest. Viljandi valla jäätmehoolduse valdkonna üldiseks eesmärgiks on suurendada elanikkonna keskkonnateadlikkust, suurendada tekkekohal liigiti kogumist ning muuta seeläbi jäätmete nõuetekohane haldamine jäätmevaldajate igapäevaelu loomulikuks osaks. Tõhustada jäätmekorraldust, sealhulgas järelevalvet ning toetada ringmajanduse põhimõtete rakendamist.

Eeltoodust tulenevalt on Viljandi valla jäätmehoolduse korraldamisel eesmärkideks:

- **jäätmetekke vältimise tegevuste edendamine**
- **jäätmeveoga jäätmevaldajate hõlmatuse tagamine**
- **jäätmete liigiti kogumise mahu ja kvaliteedi tõstmine**
- **jäätmete kordus- ja taaskasutamise suurendamine**
- **jäätmetest tuleneva keskkonnariski vähendamine**
- **toimiv järelevalve, andmete korrektsus ja koostöö kõikide seotud osapooltega**

Jäätmete käitlemisel prioritseeritakse jäätmehierarhia väärtusi:

Jäätmete taaskasutamisele seavad selged eesmärgid jäätmeseadusest, riigi jäätmekavast, jäätmete raamdirektiivist ning ringmajanduse paketist tulenevad sihtmäärad.

Eesti on võtnud eesmärgiks suunata 2025. aastaks ringlusesse 55% kodumajapidamistest pärinevatest paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmetest, biolagunevatest jäätmetest ning muudest liigiti kogutud kodumajapidamisest ja muudest allikatest pärinevatest jäätmetest. Sihteesmärgid on täpsemalt esitatud järgnevas tabelis 11.

Tabel 11. Jäätmete taaskasutamise riiklikud eesmärgid

	Baastase 2020	Eesmärk 2025	Eesmärk 2030
Olmejäätmete ringlussevõtumäär olmejäätmete kogumassist	50%	55%	60%
Pakendijäätmete ringlussevõtu osakaal pakendijäätmete kogumassist	60%	65%	70%
Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist	13%		
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates olmejäätmete kogumassist	20%		
Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutuse osakaal nende jäätmete kogumassist	70%		
Elektroonikaromude kogumise osakaal kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete kogumassist	65%		
Kantavate patarei ja akujäätmete kogumise osakaal jäätmete kogumassist	45%		

Täiendavad sihteesmärgid

2025. aastast ühtlustatakse Euroopa Liidus olmejäätmete ringlussevõtu arvestamise põhimõtted. Ringlusse võetaks loetakse ainult need jäätmed, mis peale ümbertöötamist ei ole

enam jäätmed, vaid uus materjal või ese. Lisaks peab selgelt eristama ringlusse võetud materjalidest olme- ja pakendijäätmetena kogutud jäätmed.

2027. aastast ei arvestata ringlussevõtu sihtarvude hulka neid biolagunevaid jäätmeid, mis on muu olmejäätme hulgast välja sorditud, vaid üksnes tekkekohas liigiti kogutud biolagunevad jäätmed.

2030. aastast alates piiratakse direktiiviga 2018/850 kõikide nende jäätmete prügilatesse ladestamist, mis sobivad ringlussevõtuks ja energiana kasutamiseks.

2035. aastaks on seatud eesmärk viia ladestatavate olmejäätmete osakaal 10%-ni.

11.1 VILJANDI VALLA ÜLESANDED SIHTEESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL

Jäätmeseadusega on fikseeritud selgelt kohaliku omavalitsuse eesmärgid ja seega ülesanded jäätmete käitlemise tulemuslikkuse osas, mis kehtivad ka Viljandi vallale:

- kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses.
- kohaliku omavalitsuse üksus korraldab korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise. Kohaliku omavalitsuse üksus võib korraldada ka muude jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist.
- korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide taaskasutamise puhul on eesmärgiks täita olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve alljärgnevalt:
 - ✓ segaolmejäätmed: suunata energeetilisse taaskasutusse või rakendada materjalina ringlusesse võtmise toiming vähemalt 80% mahus;
 - ✓ paber- ja kartongijäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 80% mahust;
 - ✓ biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 70% mahust;
 - ✓ biolagunevad aia- ja haljastujajäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 70% mahust;
 - ✓ segapakendid: vastutab taaskasutusorganisatsioon;
 - ✓ klaaspakendid: vastutab taaskasutusorganisatsioon;
 - ✓ suurjäätmed: rakendada parim võimalik käitluslahendus;
 - ✓ tekstiilijäätmed: rakendada parim võimalik käitluslahendus;
 - ✓ ohtlikud jäätmed: rakendada parim võimalik käitluslahendus;
 - ✓ probleemtooted: vastutab laiendatud tootjavastutuse kandja.

Viljandi valla ülesandeks on luua eeldusi ja rakendada tegevusi, mis suurendavad jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist. Jäätmetekke vähendamise ja korduskasutuse suurendamise eesmärkide kõrval on tekkinud jäätmete maksimaalses mahus liigiti kogumine peamine instrument, millega saab suurendada olmejäätmete ringlussevõtu taset. Tegevuste esmane fookus peab olema biolagunevate jäätmete osas, millede sattumine teiste jäätmeliikide hulka kahjustab nende kvaliteeti ja seeläbi vähendab nende ringlussevõtmise võimalusi. Jäätmehoolduse arendamisel on eraldiseisvaks eesmärgiks valdkonnas koostöö edendamine teiste kohalike omavalitsustega, mis võimaldab rakendada nii planeerimise kui korraldamise tegevustes mastaabiefekti ja unifitseerida reegleid. Antud eesmärgi realiseerimiseks on Viljandi vald liitunud kohalike omavalitsuste jäätmehoolduse koostööorganisatsiooniga MTÜ

Eesti Jäätmehoolduskeskus, mille tegevused on suunatud kohalike omavalitsuste keskse jäätmehoolduse terviklahenduse rakendamisele viisil, mis tagab Viljandi vallale strateegiliselt juhitud tegevused vallale sobilike väärtuste loomisel jäätmehoolduse valdkonnas.

Kokkuvõtvalt on Viljandi valla eesmärgiks tagada omavalitsuse territooriumil toimuvate jäätmekäitluse alaste tegevuste läbipaistvus, põhjendatus, kontrollitavus, keskkonnoaohutus ning vastavus valla arengueesmärkidega ja kooskõla riiklike sihteesmärkidega, rakendades selleks asjakohaseid meetmeid.

11.2 MTÜ EESTI JÄÄTMEHOOLDUSKESKUS ÜLESANDED

Jäätmehoolduse korraldamine regionaalsel tasandil korraldatakse koostöös EJHK-se liikmetest kohalike omavalitsustega. Selleks on Viljandi vald EJHK-le delegeerinud järgmised jäätmeseadusest tulenevad Viljandi valla jäätmehooldusalased ülesanded:

- viia läbi korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessioon (edaspidi hanke) ning sõlmida hanke võitnud jäätmevedajaga leping;
- esindada liikmeid suhtluses partneritega, regulaatoritega jm kolmandate isikutega nii riigisisiselt kui piiriüleselt;
- osutada jäätmehoolduse alaseid konsultatsioone ja korraldada koolitusi;
- korraldada jäätmehoolduse valdkonna dokumentatsioonide, riigihangete, projektide, rahastustaotluste koostamist ning elluviimist;
- osutada liikmetele arendus- ja investeerimisprojektide analüüse;
- osaleda jäätmevaldajate registri arendustöödel (edaspidi register);
- vajadusel töödelda vedajapoolseid registriandmeid.

11.3 JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDAMISE PIKAAJALINE PLANEERIMINE

- Koostöö teiste omavalitsuste ja riigiasutustega keskkonna järelevalve tõhustamiseks.
- Elanikkonna pidev teavitamine jäätmehoolduse korraldusest ja korraldatud olmejäätmeveo vajaduse selgitamine ja kohustuse täitmise jälgimine.
- Jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega.
- Korraldatud jäätmeveo korraldamine.
- Jäätmehooldust reguleerivate õigusaktide ajakohastamine.

Tegevused:

- jäätmealaste artiklite avaldamine vallalehes ja valla veebilehel;
- jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine ja levitamine;
- elanike käitumisharjumusi ja rahulolu käsitleva uuringu tegemine;
- korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine;
- jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja ajakohastamine.

11.4. JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMISE JA TAASKASUTAMISE SUURENDAMINE

- Ohtlike ja elektroonikajäätmete kogumise jätkamine.

- Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku ülevaatamine.
- Biolagunevate jäätmete kompostimise propageerimine tekkekohal.
- Suurjäätmete ja tekstiilijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise propageerimine korraldatud jäätmeveo raames.
- Koostöö jätkamine Viljandi linnaga Viljandi jäätmejaama kasutamise osas.
- Kolga-Jaani kogumispunkti arendamine.

Tegevused:

- ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude vastuvõtmise tagamine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas ning neljas kogumispunktis;
- ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine;
- eterniidijäätmete kogumisringide korraldamine;
- avalike kogumispunktide võrgustiku optimaalse tiheduse väljaselgitamine ja taaskasutusorganisatsioonidega sõlmitud lepingute ülevaatamine;
- võimalusel biolagunevate jäätmete liigiti kogumise soodustamiseks kodukompostrite ja biojäätmete konteinerite soetamine projektitoetuse abil;
- taaskasutamise suurendamine läbi jäätmejaama, luua mugavad lahendused kasutuselt kõrvale jäänud eseme taaskasutusse suunamiseks;
- vastavalt vajadusele kogumispunktide taristu või inventari uuendamine;
- pakendikotiteenuse laiendamine kogu valla ulatuses;
- valla haljasaladelt kogutavate aia- ja haljastujäätmete kompostimine;
- kohaliku kogukonna huvi ja algatusel toidujagamiskappide soetamine ja paigaldamine;
- suurjäätmete ja tekstiilijäätmete üleandmise tagamine korraldatud jäätmeveo raames, lisaks Mustla ja Viljandi jäätmejaamas;
- jäätmejaamades jäätmete üleandmisel andmete automatiseerimine;
- vajadusel ja võimalusel PrügiBinGo või sarnase uuringu läbiviimine.

11.5. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTMETE TAASKASUTAMINE

- Propageerida korduvkasutatavate ja vähem ohtlikke aineid sisaldavate materjalide kasutamise propageerimine ehitustegevuses.
- Maastikupilti kahjustava ja kasutusest väljalangenud või lagunenu ehitise lammutamise ja sellest tekkinud jäätmete käitlemis, sealhulgas taaskasutuse ja ringlussevõtu soodustamise ja maa-ala koristamise propageerimine.
- Puidujäätmete taaskasutamise edendamine soojusenergia tootmiseks.
- Tavajäätmetest ehitus- ja lammutusjäätmete käitlemisel jäätmete taaskasutamise eelistamine jäätmete kõrvaldamisele.

Tegevused:

- maastikupilti kahjustavate ehitiste lammutamisele kaasaaitamine (nõustamine, vajalike lubade menetlemine jmt);
- ehitus- ja lammutusjäätmete käitluse kontrollimine.

11.6. JÄRELEVALVESÜSTEEMI TÕHUSTAMINE

- Korraldatud jäätmeveoga mitteliitunud ning vastavat kohustust mitteomavate jäätmevaldajate järelevalve teostamine.

- Koostöö tegemine Keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega rikkumiste info vahetamiseks järelevalve efektiivsemaks muutmiseks.
- Jäätmevaldajate registri ajakohastamine.
- Ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade kaardistamine, likvideerimine ja vajadusel kaamerate paigaldamine.

Tegevused:

- järelevalvealane koostöö Keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega;
- järjepidev järelevalve jäätmekäitlusele seatud nõuete täitmise üle;
- jäätmevaldajate registri arendamine ning registriandmete pidev ajakohastamine;
- ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade likvideerimine ja vajadusel kaamerate paigaldamine kohtadesse, kuhu tihti ladustatakse ebaseaduslikult prügi.

LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS

Nr	Tegevuse projekti nimi	Teostamise aeg	Teostaja, rahastusallikas
1	ELANIKKONNA KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE		
1.1	Jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine valla veebilehel, ajalehes ja muudes meediakanalites	2025-2030	KOV, EJHK
1.2	Valla veebilehe pidev kaasajastamine jäätmealase teabe osas	2025-2030	KOV, EJHK
1.3	Teadlikkuse tõstmiseks erinevate juhendmaterjalide, voldikute koostamine ja levitamine	2025-2030	KOV, EJHK, KIK
2	OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE		
2.1	Ohtlike jäätmete vastuvõtmise tagamine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas ning Kolga-Jaani, Paistu, Uusna ja Viiratsi kogumispunktis	2025-2030	KOV
2.2	Elektri- ja elektroonikajäätmete vastuvõtmise tagamine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas ning Kolga-Jaani ja Viiratsi kogumispunktis	2025-2030	KOV, EES-Ringlus, Eesti Elektroonikaromu
2.3	Eterniidi tasuta või soodsa vastuvõtu korraldamine ning selleks võimalike toetusmeetmete leidmine	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
3	MUUDE TAASKASUTATAVATE JÄÄTMETE KOGUMINE		
3.1	Taaskasutusorganisatsioonidega lepingute uuendamine	2028-2030	KOV, ETO, EPR, TVO
3.2	Propageerida biolagunevate jäätmete kohtkompostimise võimalusi	2025-2030	KOV, EJHK
3.3	Liigiti kogutavate jäätmete vastuvõtmise tagamine Mustla ja Viljandi jäätmejaamas	2025-2030	KOV
3.4	Ehitus- ja lammutustegevuse reglementeerimine tegevuste keskkonnamõjude vähendamiseks ja tekkivate jäätmete nõuetekohase käitlemise tagamiseks	Pidev	KOV
3.6	Taaskasutuse arendamine läbi jäätmejaama, ringmajanduskeskuse loomine jäätmejaama juurde	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
3.7	Kolga-Jaani kogumispunkti arendamine	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
4	KORRALDATUD OLMEJÄÄTMEVEDU		
4.1	Korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine	2029	KOV, EJHK
5	JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDUS JA JÄRELEVALVE		
5.1	Jäätmevaldajate registri abil jäätmevaldajate hõlmatus ja liigiti kogumise nõuete täitmise järjepideva kontrolli teostamine.	Pidev	KOV, EJHK
5.2	Jäätmehoolduseeskirja ajakohasena hoidmine, vajadusel uue jäätmehoolduseeskirja koostamine ja vastuvõtmine	Pidev	KOV, EJHK
5.3	Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja	Pidev	KOV, EJHK

	täiendamine		
5.4	Koostöö naaberomavalitsustega jäätmete kogumise ja käitlemise osas ühtsete reeglite ja lahenduste rakendamisel (piiriülene koostöö tegevuste efektiivsuse suurendamise eesmärgil).	Pidev	KOV, EJHK

Lühendid:

KOV – kohalik omavalitsus

EJHK – MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus

KIK – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

ETO – Eesti Taaskasutusorganisatsioon

TVO – tootjavastutusorganisatsioon

EPR – MTÜ Eesti Pakendiringlus